

Američka vanjska politika tijekom Vijetnamskog rata

Raspudić, Bruno

Professional thesis / Završni specijalistički

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:340727>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Poslijediplomski specijalistički studij
Vanjska politika i diplomacija

Bruno Raspudić

AMERIČKA VANJSKA POLITIKA TIJEKOM
VIJETNAMSKOG RATA

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Poslijediplomski specijalistički studij
Vanjska politika i diplomacija

AMERIČKA VANJSKA POLITIKA TIJEKOM
VIJETNAMSKOG RATA

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Dana Luša

Student: Bruno Raspudić

Zagreb
srpanj, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni specijalistički rad „Američka vanjska politika tijekom Vijetnamskog rata“, koji sam predao na ocjenu mentorici izv. prof. dc. sc. Đani Luši , napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Bruno Raspudić

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1 Teorijsko – metodološki okvir	2
1.2 Definiranje pojmova istraživanja	3
1.2.1 Vanjska politika i vanjskopolitičke doktrine	3
1.2.2. Američka vanjska politika	5
1.2.3. Hladni rat	9
2. AMERIČKA VANJSKA POLITIKA U 20. STOLJEĆU	11
2.1. Izolacionizam	11
2.2. Intervencionizam	13
2.3. Globalizam	14
3. UKLJUČENOST SAD-A U VIJETAMSKI RAT	17
3.1. Kratki povijesni pregled	17
3.1.1. Francuski kolonijalizam i uspon vijetnamskog nacionalizma.....	17
3.1.2. Prvi Indokineski rat.....	19
3.1.3. Tranzicijski period, geopolitički kontekst i početak angažmana SAD-a.....	20
3.1.4. Američke predsjedničke administracije i Vijetnamski rat	21
4. HLADNORATOVSKA VANJSKA POLITIKA SAD-a	33
4.1. Odnos SAD-a i SSSR-a	33
4.2. Promicanje kapitalizma i liberalnih vrijednosti SAD-a	35
5. ZAKLJUČAK	39
6. SAŽETAK	41
7. LITERATURA	43

1. UVOD

Ovaj rad bavi se analizom američke vanjske politike tijekom Vijetnamskog rata, najdužeg i najnepopularnijeg rata u povijesti Sjedinjenih Američkih Država. Važno ga je promatrati upravo zbog njegova protezanja kroz čak pet predsjedničkih administracija što pretpostavlja i jasno razgraničenje promjena u vođenju američke vanjske politike. Predsjednik SAD-a, kao najmoćnija politička osoba u državi, ima odgovornost postavljanja državnog tajnika SAD-a te zajedno s njim i Kongresom kroji vanjsku politiku države. Uz to, važnost Vijetnamskog rata proizlazi i iz njegova značajnog utjecaja na stavove, politiku te način na koji amerikanci gledaju na svoju vlast i svoje mjesto u svijetu. Bio je to rat koji je označio trenutak promjene u tome kako se SAD ponašao i percipirao u međunarodnom kontekstu. To je bio prvi američki izgubljeni rat te prvi rat koji je bio tako opsežno medijski popraćen. Bio je to ratni sukob koji se dogodio u zemlji s kojom Amerika prethodno nije imala nikakvih dodirnih točaka. Više od 50 godina otkako je SAD angažirao borbene postrojbe u ratu u Vijetnamu, u svijesti javnosti još uvijek ostaju kritična pitanja o tome kako i zašto se uključio.

Proučavanje vanjske politike SAD-a izvrstan je način da se stekne uvid u povijesna, sadašnja i buduća ponašanja utjecajnih država te pruža uvid u globalnu raspodjelu moći. SAD je bio pokretač i oblikovalac mnogih međunarodnih organizacija koje i danas utječu na međunarodne odnose, ali što je možda još važnije, SAD predstavlja zanimljiv slučaj za različite pristupe proučavanju stvaranja međunarodne politike općenito. Studija vanjske politike SAD-a također je zanimljiva kao slučaj kroz koji se promatra odnos između vanjske i unutarnje politike. U međunarodnim odnosima fokus je van države, no to ne znači da su oni djeljivi od unutrašnjih državnih politika. Jedno uvjetuje drugo, što je posebice bilo evidentno s obzirom na društvene promjene i pritiske na donosioce vanjskopolitičkih odluka u SAD-u za vrijeme Hladnog rata.

1.1 Teorijsko – metodološki okvir

U ovom specijalističkom radu koristi se kvalitativni metodološki pristup kao način istraživanja koji omogućuje dubinsko prikupljanje i analiziranje pisane riječi ili iskaza kojima se želi postići razumijevanje koncepata, misli i iskustava. Dominantna metoda prikupljanja podataka je pregled objavljenih radova drugih autora pošto je riječ o događajima iz prošlosti. Nadalje, radi se o teorijskom, a ne empirijskom istraživanju jer će se zaključci rada spoznati proučavanjem mišljenja, zaključaka te iskustava drugih. Cijeli rad zasniva se na podlozi političkog realizma. Politički je realizam pogled na međunarodnu politiku koji naglašava njezinu konkurentsku i konfliktnu stranu. Obično se suprotstavlja idealizmu i liberalizmu, koji teže naglašavanju suradnje. Realizam pretpostavlja da su države glavni akteri u međunarodnoj areni koje se brinu za vlastitu sigurnost te djeluju u skladu s vlastitim nacionalnim interesima i bore se za dominaciju.

Istraživačka pitanja na koja će ovo istraživanje odgovoriti su: Kako se američka vanjska politika mijenja tijekom Vijetnamskog rata?, Koji su bili ciljevi spomenute vanjske politike?, Čime je rezultirala takva vanjska politika?, Zašto SAD nije primijenio naučene lekcije Francuske za vrijeme Prvog indokineskog rata?, Je li američka politika u Vijetnamu bila motivirana napretkom lokalnog stanovništva?, Na koji način predsjedničke administracije pristupaju problemu rata u Vijetnamu?

Postavljena hipoteza ovog rada glasi: „Cilj američke vanjske politike tijekom Vijetnamskog rata nije bilo uspostavljanje globalne sigurnosti, nego egocentrično izigravanje hegemonu svjetskog kapitalističkog sustava“.

Rad je podijeljen na četiri poglavlja. U prvom se poglavlju definiraju pojmovi istraživanja te se daje općeniti pregled predmeta istraživanja – vanjska politika i vanjskopolitičke doktrine te Hladni rat. Drugo poglavlje opisuje američku vanjsku politiku u 20. stoljeću kroz periode izolacionizma, intervencionizma i globalizma. Treće poglavlje daje kratak povijesni pregled sukoba u Indokini te američkog uključivanja u rat. Također se temeljito analizira pet predsjedničkih administracija: Eisenhowerove, Kennedyjeve, Johnsonove, Nixonove i naposljetku Fordove. Četvrto poglavlje dokazuje postavljenu hipotezu kroz analizu američkih vanjskopolitičkih doktrina za vrijeme Hladnoga rata, opis odnosa s SSSR-om te definiranja kapitalizma i liberalnih vrijednosti.

1.2 Definiranje pojmova istraživanja

1.2.1 Vanjska politika i vanjskopolitičke doktrine

Vanjska politika predstavlja ciljeve koji usmjeravaju aktivnosti i odnose jedne države u njezinoj interakciji s drugim državama. Može se definirati kao skup načela, odluka i sredstava koje je nacija usvojila radi osiguranja svojih ciljeva od nacionalnog interesa u međunarodnim odnosima. Vanjska politika države odražava njezine vrijednosti te pomaže u ostvarivanju političkih i gospodarskih ciljeva u globalnoj areni putem nacionalne moći. Mnoge vanjske politike također imaju snažan fokus na nacionalnu i međunarodnu sigurnost te će pomoći u određivanju interakcije zemlje s međunarodnim organizacijama, poput Ujedinjenih Naroda, i građanima drugih zemalja. Neki od ciljeva vanjske politike određene zemlje mogu biti: zaštita nacionalnog prestiža i razvoj nacionalne moći, očuvanje cjelovitosti države, promicanje zajedničkih interesa, održavanje svjetskog poretka itd. (Mead, 2002). Vanjske politike razvijaju se pod utjecajem brojnih čimbenika, od kojih su najvažniji: 1. veličina državnog teritorija – utječe na psihološko i operativno okruženje unutar kojeg reagiraju stvaratelji vanjske politike, narodi s velikim ljudskim i neljudskim resursima uvijek pokušavaju biti velike sile te imaju veće šanse to i postati; 2. geografski faktori – najtrajniji i najstabilniji čimbenik vanjske politike, odgovarajući geografski čimbenici mogu pomoći i potaknuti naciju da usvoji i slijedi više ciljeve; 3. razina gospodarskog napretka – ekonomska moć čini temeljnu dimenziju nacionalne moći, više sredstava i veća reputacija za učinkovitije ostvarivanje vanjskopolitičkih ciljeva; 4. kulturološki i povijesni čimbenici – norme i tradicije koje karakteriziraju život ljudi jedne države vrlo su utjecajni čimbenici njezine vanjske politike; 5. društvena struktura – unutarnji sukobi društva izvor su slabosti vanjske politike, dok društvo ujedinjenih i prosvijećenih ljudi s visokim stupnjem harmonije predstavlja izvor snage; 6. nacionalna vlast – vanjska politika određena je činjenicom je li vlast koja njome upravlja demokratska ili ne; 7. unutarnja situacija – poput vanjskih situacijskih čimbenika, iznenadne promjene i poremećaji koji se događaju u unutarnjem okruženju nacije utječu na prirodu i smjer vanjske politike; 8. politički vođe – vrijednosti, talenti, iskustva i karakter; 9. politička odgovornost – vanjska politika otvorenog političkog sustava više odgovara javnom mnijenju i zahtjevima javnosti nego vanjska politika zatvorenog političkog sustava; 10.

javno mnijenje – donositelji odluka svake nacije moraju prihvatiti i dati mjesto mišljenju ljudi koje predstavljaju. (Thies, C. G., 2018.)

Tijekom većeg dijela povijesti, vanjske politike država bile su vođene različitim doktrinama. Jednostavnost s kojom se vanjskopolitičke doktrine obično iznose navodi neke promatrače da ih odbace kao banalne, kao minorne oblike odnosa s javnošću, ali pomno ispitivanje otkriva dokaze da ih kreatori politika itekako smatraju važnima. Predsjednici se često pozivaju na doktrine kako bi opravdali trenutne teške odluke, kao što je to bilo, primjerice, 1962. i 1965. godine kada su predsjednik Kennedy i Johnson pozvali na Monroeovu doktrinu iz 1823. godine kako bi opravdali svoje odluke o Kubi i Dominikanskoj Republici (colinatoxford.wordpress.com, 2015). Birokracije troše znatne količine novca i vremena na tumačenje doktrina i donošenje detaljnih političkih zaključaka. Bivši američki predsjednici i njihove pristaše pokušavali su uzdići svoju politiku do statusa doktrine, primjer su Eisenhowerova, Kennedyeva i Johnsonova doktrina. Sve su one zapravo bile retorične varijacije Trumanove doktrine. Doktrine su tipično jednostrane deklaracije politike, osmišljene da izmame domaću javnu potporu, da služe kao aksiomatske političke smjernice za domaće donositelje odluka i birokrate te da objave osnovnu politiku stranim vladama. To su glavne karakteristike doktrina (Alden, Aran, 2016).

Doktrine moraju biti izjave koje služe kao aksiomatski vodiči za politiku te, stoga moraju biti jednostavne, koncizne i jasne izjave o svrsi ili strategiji. Publika prema kojoj su političke doktrine usmjerene pojačava ove zahtjeve za jednostavnošću. Nepisano je pravilo zaiskusne političare da ogromne birokracije ne mogu balansirati više od nekolicine političkih imperativa, tj. ciljeva. Pobornici političkih pokreta naglašavali su nužnost ciljeva koji su razumljivi, vidljivi i jednostavni. Pa tako su jednostavni slogani poput „Liberte, Egalite, Fraternite“ mobilizirali masovnu potporu za vrijeme francuske revolucije, dok su se komplicirane analize zanemarivale. Za mobilizaciju masovne potpore vanjskoj politici potrebna su jednako jasna pozivanja (Oldendick, 1982, 368-382). Doktrine rijetko diktiraju pojedinosti podređenih politika i odluka; umjesto toga, one pružaju fleksibilne i apstraktne kontekste za podređene politike. Stoga Trumanova doktrina pružanja potpore narodima kojima je prijetio komunizam nije pružala detaljne smjernice za dizajnere NATO-a, Marshallova plana ili za američke predsjednike suočene sa sovjetskim izazovima. Sve trajne doktrine podložne su ozbiljnoj reinterpetaciji i varijacijama naglaska kako se domaće i strane potrebe mijenjaju. Tako je, primjerice, Monroeova doktrina započela kao doktrina neintervencije, a zatim je s Rooseveltovim korolarom 1904. godine postala obrazloženje za

američku intervenciju (www.archives.gov, 2022). Fleksibilnost i apstraktnost nužne su karakteristike iz više razloga: 1. doktrine služe kao aksiomatske izjave u složenom svijetu, 2. od doktrina se očekuje da vode politiku tijekom dugih razdoblja i stoga kroz različite povijesne potrebe i 3. doktrine traže potporu široke i amorfne javnosti koje sadrže mnogo suprotstavljenih interesa i stavova. (Morin, Paquin, 2018) Doktrine su prije svega izjave o svrsi, i samo pod posebnim okolnostima ciljevi vanjske politike nacije postaju toliko pojednostavljeni da se mogu sažeti u jednu koherentnu rečenicu kao što ju je izrekao Thomas Jefferson „*entangling alliances with none*“ (bez isprepletenih savezništava). U takvim je situacijama jedan golemi strah počeo dominirati politikom. U „normalnim“ uvjetima u kojima politikom ne dominira jedan sveobuhvatni strah, doktrine navode dva ili tri načela. Ako doktrina dobro reagira samo na jednu krizu, povijest ju zaboravlja. Uspješne su one doktrine koje su izravno povezane s velikim povijesnim odnosima čitave ere kao što su bile Monroeova i Trumanova doktrina. Kada se jednom formuliraju te se utvrdi da su u skladu s povijesnim odnosima, doktrine postaju institucionalizirane, a birokracije se restrukturiraju kako bi provele doktrinu (Selverstone, 2023).

1.2.2. Američka vanjska politika

Pošto SAD predstavlja vodeću svjetsku silu, njegova vanjska politika je od esencijalnog značenja za međunarodni politički sustav. Stoga je nužno opisati proces donošenja američke vanjske politike te ključne aktere koji sudjeluju u njemu. Američki je ustav opisan kao „poziv na borbu“ ili natjecanje između predsjednika i Kongresa oko kreiranja vanjske politike (Edwards, 1978). U usporedbi s ostalim liberalnim demokracijama, SAD vodi vanjsku politiku na „nezgrapnan“ način. Zaštitne mjere ugrađene u Ustav spriječavaju tiraniju, ali često sukobljavaju Kongres s izvršnom vlasti, otežavaju razvoj i provedbu kohezivne vanjske politike, stvaraju nesigurnost o tome što je ta politika te daju stranim vladama i posebnim interesima priliku vršiti pritisak na više točaka, a ne samo na jednoj. Kao rezultat toga, aktere vanjske politike SAD-a često je teško razlučiti (Mead, 2002). Vanjska politika SAD-a izraz je njegovih ciljeva u svijetu i načina na koji ih namjerava postići. Ona je odraz interesa nacije i smjernica za interakciju s drugim zemljama. Globalna međuovisnost i slom tradicionalnih prepreka povećali su složenost kreiranja vanjske politike. Razlika između inozemnih i domaćih pitanja više nije izražena, a kako je pokazala globalna

financijska kriza 2008. godine, lokalne odluke imaju povratne učinke u inozemstvu (Bowles, 2014).

Ustav SAD-a dijeli vlast između tri grane: zakonodavna, izvršna i sudska. Također daje svakoj grani određenu razinu nadzora nad drugom. Predsjednik može staviti veto na zakon, Kongres može poništiti predsjednikov veto, sudovi mogu proglašiti neustavnim zakon Kongresa ili akt predsjednika. Vanjska politika je, stoga podijeljena između različitih struktura vlasti. (www.studysmarter.co.uk, 2021) Ustav Senatu dodjeljuje posebnu ulogu u vanjskopolitičkom procesu – da savjetuje predsjednika u pregovorima o sporazumima, da daje suglasnost na njih nakon što su potpisani i da odobrava predsjednička imenovanja, uključujući državnog tajnika, druge visoke dužnosnike *State Departmenta*, veleposlanike i karijerne službenike. Nakon Vijetnamskog rata, Kongres se više uključio u vanjske poslove, međutim, mnogi sada dovode u pitanje učinkovitost jer su predsjednici pronašli načine da zaobiđu zahtjeve za odobrenjem Kongresa. Vojna akcija predsjednika Obame u Libiji, samo je jedan primjer (Friedersdorf, 2012). Predsjednik kao šef vlade formulira vanjsku politiku, nadzire njenu provedbu i pokušava pribaviti sredstva za njezinu potporu. On također organizira i upravlja odjelima i agencijama koje igraju ulogu u procesu vanjske politike. Uz potpredsjednika, jedini je državni dužnosnik izabran na nacionalnoj razini. To ga stavlja u jedinstvenu poziciju da identificira, izražava i slijedi nacionalne interese SAD-a. Konkretno vanjskopolitičke ovlasti predsjednika prema Ustavu zapravo su male i ograničene. Služi kao vrhovni zapovjednik kopnene vojske i mornarice; predlaže i imenuje veleposlanike i ministre, uz savjet i suglasnost Senata te sklapa ugovore uz savjet Senata. Iako su predsjednikove posebne ovlasti male, njegova je uloga u vanjskoj politici ključna (www.whitehouse.gov, 2021). Primjerice, izvršni nalozi¹, koji su uvelike zamijenili usporeni proces sklapanja ugovora, sadržavaju većinu dogovora i obveza između vlade SAD-a i stranih država danas. Nadalje, predsjednik je vrhovni zapovjednik, ali ovlast za objavu rata pripada Kongresu – iako je Kongres to pravo koristio samo kao odgovor na zahtjev predsjednika. Predsjednik također ima pravo primati strane veleposlanike te priznavati strane vlade. Ima i dvije neformalne, ali utjecajne ovlasti u vanjskim poslovima. Prva je sposobnost utvrđivanja nacionalnog programa stavljanjem pojedinih problema i izazova u fokus javnosti. Druga se

¹ Izvršni nalog je potpisana, napisana i objavljena direktiva predsjednika Sjedinjenih Američkih Država koja upravlja radom savezne vlade.

sposobnost ubraja među predsjednikove najveće alate za kontrolu vanjske politike, a to je moć da diplomatski obveže naciju na određeni smjer djelovanja.

Sve do Drugog svjetskog rata jedna agencija, Ministarstvo vanjskih poslova (*US Department of State*), osnovano 1789. godine te državni tajnik, koji je izravno odgovoran predsjedniku, upravljali su vanjskim poslovima. Tradicionalne funkcije *State Departmenta* i njegova diplomatskog zbora uključuju: pregovaranje u ime vlade SAD-a sa stranim vladama i međunarodnim organizacijama; obrana položaja SAD-a u svijetu; izvještavanje i analiziranje stanja u stranim zemljama i institucijama poput UN-a; predstavljanje američkog naroda i trenutne politike SAD-a svijetu; promicanje odnosa s donositeljima odluka u inozemstvu; unapređenje trgovine i ulaganja u SAD-u te zaštitu američkih državljana u inozemstvu.

Vijeće za nacionalnu sigurnost (*National Security Council*) predstavlja predsjednikov glavni forum za donošenje odluka po pitanju nacionalne sigurnosti i vanjske politike. Na čelu Vijeća je, naravno, predsjednik SAD-a, a članstvo čine: potpredsjednik, državni tajnik, ministri obrane, financija i energetike, glavni državni odvjetnik, ministar domovinske sigurnosti, predstavnik SAD-a u UN-u, upravitelj Agencije SAD-a za međunarodni razvoj, šef kabineta predsjednika te pomoćnik predsjednika za pitanja nacionalne sigurnosti, načelnik Združenog stožera, direktor Nacionalne obavještajne službe te pravni savjetnici (www.whitehouse.gov, 2021).

U izradi vanjske politike sudjeluje i Ministarstvo obrane jer vojna moć zemlje služi kao instrument diplomacije. Glavni vojni savjetnik predsjedniku je načelnik Združenog stožera (*JCS – Joint Chiefs of Staffs*). Sam Združeni stožer sastoji se od predsjednika, potpredsjednika, šefa osoblja vojske SAD-a, šefa mornaričkih operacija, šefa osoblja zračnih snaga SAD-a i zapovjednika mornaričkog pješništva. Združeni stožer savjetuje predsjednika i ministra obrane o vojnim pitanjima. Nadalje, teroristički napad 11. rujna uzrokovao je stvaranje Ministarstva domovinske sigurnosti koje je počelo s radom 2003. godine. Ovo ministarstvo nadgleda rad 22 zasebne agencije te je iznimno moćno po pitanjima trgovine, granica, imigracije i sigurnosti (Bowles, 2014).

Obavještajna zajednica je skupina federalnih agencija koja uključuje CIA, Nacionalnu sigurnosnu agenciju i Obrambenu obavještajnu agenciju. Oni prikupljaju informacije, procjenjuju njihovu točnost i pouzdanost te ih prosljeđuju dalje donositeljima odluka. Osim toga, obavještajna zajednica poduzima, uz odobrenje predsjednika, tajne operacije. Godine 2004. obavještajna je zajednica proširena otvaranjem pozicije direktora Nacionalne obavještajne službe. On usmjerava i upravlja aktivnostima pojedinačnih obavještajnih agencija i služi kao glavni savjetnik

predsjednika za obavještajna pitanja (odnigov, 2016). Uz spomenute aktere, tri ministarstva također imaju obavještajnu ulogu: Ministarstvo pravosuđa, energije i financija.

Što se tiče samog formiranja vanjske politike SAD-a, George Washington jednom je prilikom rekao da bi SAD trebao imati najuspješniju vanjsku politiku na svijetu jer ima toliko samoprovanih državnih tajnika. Od njegova vremena, poteškoće u razvoju kohezivne, relevantne i izvedive vanjske politike enormno su se povećale. U teoriji, proces formuliranja trebao bi započeti jasnom definicijom nacionalnih interesa, nakon čega bi slijedilo razgraničenje politika koje bi promicale te interese i smjer djelovanja raznih odjela i agencija. Zadaća agencija i odjela je promicanje politika proizašlih iz nacionalnih interesa te raspodjela resursa potrebnih za provedbu istih. U praksi, nijedan sustav neće proizvesti kohezivnu, održivu vanjsku politiku koja se može podržati. Nacionalni interes je skup posebnih interesa, a uključeni akteri mogu imati vrlo različite stavove o tome što bi on trebao biti. Neujednačen odgovor vlade na takozvano „arapsko proljeće“ samo je jedan primjer vanjske politike SAD-a koja se stalno mijenja (Bowles, 2014). Jasno je da vanjska politika nije prerogativ nekoliko članova vlade, a javno mnijenje ima veliki utjecaj na politiku. Woodrow Wilson, veliki pobornik demokracije, odlučio je „demokratizirati“ diplomaciju, dokinuti „tajne dogovore“ sklopljene „iza leđa“ naroda u korist „otvorenih ugovora“. Njegove ideje imale su dubok utjecaj na američko ponašanje u međunarodnim odnosima dugo nakon njegove ere. Tijekom Drugog svjetskog rata i Hladnog rata, kada je javna potpora američkoj vanjskoj politici bila kritična, uloga javnog mnijenja značajno je porasla (Tucker, 2004).

Kada je riječ o kriznim situacijama, prema Ustavu Kongres može objaviti rat. Ipak, uvriježeno je mišljenje da je zakonodavno tijelo prespora institucija da bi pravovremeno reagirala na iznenadne napade. Stoga je općeprihvaćeno da predsjednik kao vrhovni zapovjednik ima ovlasti da naredi vojne odgovore na napad. Rezolucija o ratnim ovlastima iz 1973. godine trebala je ograničiti predsjednikove ovlasti i uvesti obavezno izvješćivanje Kongresa o možebitnom vojnom odgovoru koji je zapovijedio sam predsjednik (nixonlibrary.gov, 2021). Iako je Vrhovni sud odbio donijeti presudu, ova je rezolucija upitne ustavnosti jer narušava predsjednikove ovlasti, ali daje i predsjedniku i Kongresu neke ovlasti koje nisu propisane Ustavom, primjerice da se može voditi neobjavljeni rat u trajanju od 90 dana. U konačnici, Ustav dijeli ratne ovlasti između Kongresa i predsjednika. Samo Kongres može objaviti rat i odgovarajuće vojno financiranje, ali predsjednik ima ulogu vrhovnog zapovjednika oružanih snaga. Za razliku od kriznih situacija i pitanja ratnih ovlasti, Kongres ima primat kada je riječ o strateškoj politici SAD-a. Nadalje, trgovinska politika

je prema odluci Kongresa pripala Uredu posebnoga predstavnika za trgovinske pregovore Sjedinjenih Država (*USTR*) kako bi se izbjegao veliki utjecaj privatnih interesa i samoga Kongresa. Ustrojna politika², s druge strane, povezuje izvršnu i zakonodavnu vlast te ostale interesne skupine (Bowles, 2014).

1.2.3. Hladni rat

Hladni rat je bilo otvoreno suparništvo koje je započelo nakon Drugog svjetskog rata između SAD-a i SSSR-a te njihovih saveznika. Vodio se u političkim, ekonomskim i propagandnim sferama te je imao ograničenu uporabu vojne moći i pribjegavanje oružju. Izraz je prvi upotrijebio engleski pisac George Orwell u članku objavljenom 1945. godine kako bi opisao ono što je predvidio da će biti nuklearni zastoj između dvije najmoćnije države, od kojih svaka posjeduje nuklearno oružje (nps.gov, 2020). U SAD-u, izraz hladnog rata prvi je upotrijebio američki financijer i predsjednički savjetnik Bernard Beruch u govoru u State Houseu u Columbiji u Južnoj Karolini 1947. godine (Gerber, 1982).

Nakon predaje nacističke Njemačke 1945. godine, nelagodno ratno savezništvo između SAD-a i Velike Britanije s jedne strane i Sovjetskog Saveza s druge, počelo se raspadati. Do 1948. godine Sovjeti su uspostavili socijalističke vlade u zemljama istočne Europe koje je oslobodila Crvena armija. Hladni je rat ojačao do 1948. godine kada je američka pomoć zapadnoj Europi u okviru Marshallova plana dovela te zemlje pod američki utjecaj, a Sovjeti uspostavili otvorene komunističke režime u istočnoj Europi. Tenzije su doseglye vrhunac do 1953. godine. U tom su razdoblju Sovjeti neuspješno blokirali sektore Zapadnog Berlina koje je držao Zapad; SAD i njihovi europski saveznici osnovali su Sjevernoatlantski savez (NATO), s ciljem otpora sovjetskoj prisutnosti u Europi (Coleman, 2000). Sovjeti su razvili svoju prvu atomsku bombu 1949. godine čime je okončan američki nuklearni monopol, kineski su komunisti došli na vlast u Kini, a komunistička vlada Sjeverne Koreje napala je Južnu Koreju što je pokrenulo Korejski rat. Od 1953. do 1957. godine hladnoratovske napetosti su se donekle smirile, uglavnom zahvaljujući Staljinovoj smrti. Jedinствена vojna organizacija između zemalja sovjetskog bloka, Varšavski pakt, osnovana je 1955. godine, a Zapadna Njemačka je iste godine primljena u NATO savez.

² Kupnja oružja i oružanih sustava, izgradnja obrambenih baza, zapošljavanje i organizacija vojnog osoblja.

Druga intenzivna faza Hladnog rata bila je od 1958. do 1962. godine. SAD i Sovjetski Savez započeli su s razvojem interkontinentalnih balističkih projektila što je kulminiralo 1962. godine kada je Sovjetski Savez tajno postavio projekte na Kubi. To je izazvalo kubansku raketnu krizu, sukob koji je doveo dvije supersile na rub rata prije nego što je postignut sporazum o povlačenju projektila. Tijekom Hladnog rata SAD i Sovjetski Savez izbjegavali su izravan vojni sukob u Europi te su sudjelovali u borbenim operacijama samo kako bi spriječili saveznike da prebjegnu na drugu stranu. Međutim, tijekom 1960-ih i 70-ih, bipolarna borba ustupila je mjesto kompliciranijem obrascu međunarodnih odnosa u kojima svijet više nije bio podijeljen na dva jasno suprotstavljena bloka. Veliki raskol dogodio se između Sovjetskog Saveza i Kine 1960. godine i proširio se tijekom godina, razbijajući jedinstvo komunističkog bloka (nationalcoldwarshow.org, 2013). U međuvremenu, zapadna Europa i Japan postigli su dinamičan gospodarski rast, smanjivši svoju relativnu inferiornost u odnosu na SAD. 1972. donesen je sporazum o ograničenju strateškog naoružanja u kojima su dvije supersile postavile ograničenja na svoje antibalističke projekte i na svoje strateške rakete s nuklearnim glavama. Nakon toga uslijedilo je razdoblje obnovljenih hladnoratovskih napetosti 80-ih kada su SAD i Sovjetski Savez nastavili utrku u naoružavanju te natjecanju za utjecaj u Trećem svijetu. No, Sovjetski Savez počeo je slabiti za vrijeme vladavine Mihaila Gorbačova, koji je demontirao totalitarne aspekte sovjetskog sustava i započeo napore za demokratizacijom sovjetskog političkog sustava (Nehring, 2012). Kada su komunistički režimi u zemljama sovjetskog bloka u istočnoj Europi pali, Gorbačov je prešutno pristao na njihov pad. Ubrzo je uslijedilo i ujedinjenje Njemačke pod okriljem NATO-a, opet uz sovjetsko odobrenje. Gorbačovljeve unutarnje reforme u međuvremenu su oslabile njegovu Komunističku partiju i omogućile prijenos vlasti na Rusiju i druge konstitutivne republike. Krajem 1991. godine Sovjetski Savez se raspao, a iz njegovih ruševina nastalo je 15 novih nacija, uključujući Rusiju s demokratski izabranim, antikomunističkim vođom. Hladni rat je završio (www.britannica.com, 2023).

2. AMERIČKA VANJSKA POLITIKA U 20. STOLJEĆU

2.1. Izolacionizam

U razdoblju između dva svjetska rata, Velika gospodarska kriza 1930-ih kao i sjećanja na gubitke pretrpljene u Prvom svjetskom ratu pridonijeli su postupnom usmjeravanju američkog javnog mnijenja ka politici izolacionizma. Izolacionizam jest nacionalna politika izbjegavanja političkih ili ekonomskih sukoba s drugim zemljama. Izolacionisti su zagovarali neuplitanje u europske i azijske sukobe kao i nemiješanje u međunarodnu politiku. Iako je SAD poduzeo mjere za izbjegavanje političkih i vojnih sukoba preko oceana, nastavio se ekonomski širiti te štititi svoje interese u Latinskoj Americi. Vođe izolacionističkog pokreta oslanjale su se na povijest kako bi ojačali svoju poziciju. Poznato je da je predsjednik George Washington u svom oproštajnom govoru zagovarao nemiješanje u europske poslove (history.state.gov. 2023). Veći dio 19. stoljeća veliki oceani omogućili su SAD-u da uživa veliku dozu sigurnosti te da uglavnom ostane odvojen od sukoba. Međutim, tijekom Prvog svjetskog rata, predsjednik Woodrow Wilson zagovarao je američku intervenciju za ostvarivanje i održavanje mirnog svjetskog poretka. Ipak, američko iskustvo u tom ratu poslužilo je za jačanje argumenata izolacionista koji su tvrdili da marginalni interesi SAD-a u tom ratu ne opravdavaju veliki broj američkih žrtava. Nakon Prvog svjetskog rata, izvješće senatora Geralda P. Nyea, republikanca iz Sjeverne Dakote, išlo je u prilog optužbama da su američki bankari i proizvođači oružja tražili sudjelovanje SAD-a u ratu radi vlastitog profita. Objavljivanje knjige „*Trgovci smrću*“ H. C. Engelbrechta i F. C. Hanighena kao i traktat iz 1935. godine „*Rat je reket*“ generala marinaca Smedleya D. Butlera, poslužilo je za povećanje javnih sumnji u ratno profiterstvo te samim time i okretanje javnog mnijenja ka neutralnosti. Mnogi su Amerikanci postali odlučni da ih banke i industrija više neće navesti na tako velike žrtve. Stvarnost Velike depresije i potreba za povećanom pažnjom na domaće probleme samo su ojačale ideju da se SAD treba izolirati od zabrinjavajućih događaja u Europi. Tijekom međuratnog razdoblja, vlada SAD-a je više puta izabrala neuplitanje umjesto intervencije kao odgovora na međunarodna pitanja. Odmah nakon Prvog svjetskog rata, Kongres je odbio članstvo SAD-a u Ligi naroda. Neki članovi Kongresa usprotivili su se članstvu zbog zabrinutosti da bi to uvuklo SAD u europske sukobe, iako je u konačnici klauzula o kolektivnoj sigurnosti negirala mogućnost sudjelovanja SAD-a u sukobima. Tijekom 1930-ih godina, Liga naroda se pokazala

neučinkovito u svjetlu rastućeg militarizma, dijelom zbog odluke SAD-a da ne sudjeluje u međunarodnoj politici (Rose, 2021).

Japanska invazija na Mandžuriju i kasniji pokušaji stjecanja kontrole nad velikim prostranstvima sjeveroistočne Kine 1931. godine naveli su predsjednika Herberta Hoovera i njegovog državnog tajnika Henryja Stimsona da uspostave Stimsonovu doktrinu koja nalaže da SAD neće priznati stečeni teritorij agresijom i kršenjem međunarodnih ugovora. Sa Stimsonovom doktrinom, SAD je izrazio zabrinutost zbog agresivnog djelovanja, ali bez obveze izravnog uključivanja u sukob ili intervencije (totallyhistory.com, 2023). Ostali sukobi, uključujući talijansku invaziju na Etiopiju i Španjolski građanski rat, također nisu ponukali SAD na intervenciju. Nakon preuzimanja dužnosti, predsjednik Franklin Delano Roosevelt bio je sklon tome da SAD aktivnije sudjeluje u međunarodnim pitanjima, ali njegova sposobnost da nametne svoj osobni pogled na vanjsku politiku bila je ograničena zbog velikog utjecaja izolacionista u američkom Kongresu. Godine 1933. predsjednik je predložio kongresnu mjeru koja bi mu dala pravo da se savjetuje s drugim nacijama kako bi izvršio pritisak na agresore u međunarodnim sukobima. Prijedlog zakona naišao je na snažno protivljenje vodećih izolacionista u Kongresu, uključujući progresivne političare kao što su Hiram Johnson, William Borah i Robert La Follete. Kako su rasle napetosti u Europi zbog agresivne nacističke politike, Kongres je progurao niz akata o neutralnosti, koji su služili za sprječavanje američkih brodova da se upletu u vanjske sukobe. Roosevelt je izrazio nezadovoljstvo restriktivnom prirodom zakona, ali budući da mu je bila potrebna potpora Kongresa za domaću politiku New Deala, nevoljko je pristao (Kennedy, 2009). Izolacionisti su bili raznolika skupina koja je uključivala naprednjake i konzervativce, vlasnike tvrtki i mirovne aktiviste. Budući da nisu bili suočeni s dosljednim, organiziranim protivljenjem internacionalista, njihova je politika uvijek trijumfirala. Činilo se da je Roosevelt prihvaćao snagu izolacionističkih elemenata u Kongresu do 1937. godine. Te godine, dok se situacija u Europi pogoršavala, predsjednik je održao govor u kojem je međunarodnu agresiju usporedio s bolesti koju druge nacije moraju „izolirati“ (*quarantine*). Ni izbijanje rata 1939. godine nije promijenilo javno mnijenje javnosti o izolacionizmu. Ipak, ono je pomaknuto s favoriziranja potpune neutralnosti na podupiranje ograničene pomoći SAD-a saveznicima u ratu. Međutim, sve je promijenio iznenadni japanski napad na Pearl Harbor 1941. godine kada SAD ulazi u rat (Rose, 2021).

2.2. Intervencionizam

Izbijanjem Drugog svjetskog rata, došlo je do potpune promjene međunarodnog okružja i ravnoteže snaga. Američki izolacionizam jednostavno više nije bio održiv u svijetu u kojem je neutralnost SAD-a bila nemoguća, ako ni zbog čega drugog, onda zato što je Sovjetski Savez smatrao SAD svojim primarnim neprijateljem. Sjedinjene Američke Države nisu mogle biti ravnodušne prema ratovima u Europi i Aziji koji su utjecali na svjetsku ravnotežu snaga i u kojoj je razvoj nuklearnog oružja i interkontinentalnih projektila eliminirao marginu sigurnosti koju je geografija nekoć pružala. Drugim riječima, izolacionizam je postao praktički nemoguć onog trenutka kada je SAD postao dominantna svjetska sila u nestabilnom svijetu. Kao što je „sjajna izolacija“ imala emocionalnu privlačnost, ali i opasne praktične implikacije za Veliku Britaniju krajem 19. stoljeća, tako je izolacija u bilo kojem obliku predstavljala prijetnju položaju SAD-a u poslijeratnom svijetu (Howard, 1962).

Nakon Drugog svjetskog rata postalo je jasno da je Staljin zainteresiran za širenje sovjetske sfere utjecaja na istočnu Europu i Aziju. Odgovor tadašnjeg predsjednika Trumana postao je poznat kao „Trumanova doktrina“. Ona je predlagala pružanje pomoći zemljama koje su patile od posljedica rata i kojima je prijetila sovjetska represija. Posebice je bila riječ o Turskoj i Grčkoj. Nadalje, zbog sporog ekonomskog razvoja i oporavka Europe, Truman je donio i Marshallov plan s ciljem oporavka proizvodnje i trgovine. Formiranjem dvaju svjetskih blokova oko SAD-a i SSSR-a započinje doba Hladnoga rata kojeg karakteriziraju brojni „proxy“ ratovi ili asimetrični posrednički ratovi gdje su SAD i SSSR pomagali suprotnim zaraćenim stranama (pr. Korejski rat, Afganistanski rat, Vijetnamski rat). SAD je u potpunosti napustio politiku izolacionizma te se okrenuo intervencionizmu. Ključna je bila politika *containment* koja je pretpostavljala ograničavanje utjecaja SSSR-a te samim time i širenja komunizma u svijetu. Hladni rat obilježile su geopolitičke i ideološke napetosti između Sjedinjenih Država i Sovjetskog Saveza koje su trajale od 1947. do 1991. kada su Sjedinjene Države pokušale usporiti širenje komunizma po Europi i Aziji. Američki diplomat George F. Kennan prvi je upotrijebio izraz obuzdavanje (*containment*) u izvješću o nestabilnim odnosima sa Sovjetskim Savezom (history.state.gov, 2023). Predsjednik Truman bio je snažan zagovornik ove politike, koja je također dovela do stvaranja NATO saveza 1949. godine. Vanjska politika SAD-a do kraja Hladnog rata bila je ravnoteža između obuzdavanja komunizma i nuklearnog odvraćanja gdje su se obje supersile

utrkvale u izgradnji svojih nuklearnih arsenala. Pokušaj ublažavanja političkih i nuklearnih napetosti tijekom Hladnog rata poznat je i kao detant. Sjedinjene Države i Sovjetski Savez potpisali su nekoliko ugovora za kontrolu svoje nuklearne moći, a Sjedinjene Države također su se često bavile sovjetskim kršenjima ljudskih prava, što je bila još jedna točka spora između supersila. Raspadom SSSR-a završava blokovska podjela svijeta, slobodni izbori u mnogim istočnoeuropskim zemljama pokazali su većinsku podršku kapitalizmu nad komunizmom, a politika obuzdavanja postaje zastarjela (Schulzinger, 2007).

2.3. Globalizam

Tvorci posthladnoratovske američke vanjske politike vjerovali su da će se poticanjem globalizacije povećati rast, kako američkog tako i svjetskog gospodarstva. Globalizacija nije bila posve nova pojava, ali je u javnom diskursu tijekom 1990-ih godina dobila novu važnost. Doista, jedan od njenih glavnih artikulatore, novinar Thomas L. Friedman, predložio je da se razdoblje nakon Hladnog rata nazove "doba globalizacije". Iako ju je teško precizno definirati, čini se da znanstvenici i kreatori politike globalizaciju shvaćaju kao integraciju tržišta, financija i tehnologija na način koji sužava prostor i vrijeme. Neki su promatrači čak predviđali da će krajnja posljedica tog procesa biti ukidanje svih nacionalnih granica, a time i nacionalne države (Friedman, 2012). To očito nije bio cilj dužnosnika američke vanjske politike. Umjesto toga, oni su vidjeli globalizaciju kao ekonomski alat kojim se može upravljati s ciljem otvaranja stranih tržišta, stimuliranja američkog izvoza roba i usluga te donošenja gospodarskog rasta i prosperiteta velikim dijelovima svijeta. Clintonova administracija imala je strategiju za postizanje ovih ciljeva - strategiju „*big, emerging markets*“ (BEM)³ - iako se njezino podrijetlo može pratiti do Roberta Zoellicka, višeg kreatora politike u obje Bushove administracije. Iz Zoellickove perspektive, Sjedinjene Američke Države najbolje bi mogle služiti svojim gospodarskim interesima djelujući kao primarni katalizator za niz integrativnih gospodarskih struktura koje bi značajno povećale globalni prosperitet. Prvo, to bi produbilo institucionalizirane gospodarske i sigurnosne odnose sa zapadnom Europom i Japanom. Drugo, Sjedinjene Države bi doprle do druge razine potencijalnih

³ BEM - Tržišta u nastajanju, one su zemlje ili zemljopisne regije u kojima se može očekivati prethodno neiskorišteni potencijal za američki izvoz ili ulaganja. Riječ je o deset velikih tržišta, smještenih u svim dijelovima svijeta koja će promijeniti lice globalne ekonomije i politike: Meksiko, Brazil, Argentina, Južna Afrika, Poljska, Turska, Indija, Indonezija, Kina i Južna Koreja.

partnera u Latinskoj Americi, Istočnoj Aziji i Istočnoj Europi kako bi razvile guste institucionalne veze kao što su Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA) i Azijsko-pacifički forum za ekonomsku suradnju (APEC). I treće, još dalje na periferiji nazirale su se Rusija, Kina i Bliski istok, područja koja bi u daljoj budućnosti također mogla biti uključena u ovaj globalni ekonomski sustav. Ova ekonomska strategija potvrdila je neophodnost američkog globalnog vodstva, jer je snažno podržavala stvaranje niza regionalnih gospodarskih institucija u kojima bi SAD funkcionirao kao zajednička okosnica (Garten, 1998).

Globalizacija nije ni posve pozitivna, niti je negativna. Ona jednostavno jest. Stoga se postavljaju pitanja kako raditi s njenom dinamikom, baviti se njenim dimenzijama i dilemama koje se postavljaju pred međunarodnu trgovinu, međunarodne financije, održivi razvoj i druga ključna povezana područja politike. Doba globalizacije proizvelo je i kontradiktorne političke impulse. S jedne strane, potaknulo je niz novih međunarodnih organizacija, uključujući najistaknutiju, Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO). Neki promatrači bojali su se da širenje takvih institucija, popraćenih pravilima koja reguliraju ponašanje njezinih članova, predstavlja prijetnju nacionalnom suverenitetu. S druge strane, branitelji nacionalne države također su bili zabrinuti zbog rastuće tendencije lokalnih vlasti, regija i etničkih zajednica da teže većoj političkoj i kulturnoj autonomiji kao načinu da se obrane zahtjevima globalizacije. U svom oproštajnom govoru, predsjednik Clinton, napominjući da globalna ekonomija daje "višem broju naših ljudi i milijardama diljem svijeta priliku da rade i žive i podižu svoje obitelji s dostojanstvom", priznao je da nas procesi integracije "čine podložnijima globalnim silama uništenja—terorizmu, organiziranom kriminalu i trgovini narkoticima, širenju smrtonosnog oružja i bolesti, degradaciji globalnog okoliša." (abcnews.go.com, 2023)

Američki ciljevi za međunarodni financijski sustav ostaju u osnovi isti kao kada je sustav uspostavljen na kraju Drugog svjetskog rata. Sustav kako je osmišljen utemeljen je na načelima slobodnog tržišta, ali uz dostatno međunarodno upravljanje i regulaciju da se spriječe ili barem isprave nesavršenosti tržišnih sila. Svjetsko gospodarstvo je sredinom 1990-ih razoreno nizom financijskih kriza u Aziji i Latinskoj Americi. Kada se zemlja suoči s financijskom krizom, MMF obično poduzima korake kako bi smanjio financijski učinak krize. Pitanja rješavanja globalnog siromaštva i održivog razvoja također su postala očiglednija tijekom današnje ere globalizacije. Pokušaji da se smanji siromaštvo u cijelom svijetu, kao što su Milenijski ciljevi razvoja, nisu doveli do značajnog napretka. (www.un.org, 2008) Iako je inozemna pomoć bila važan dio vanjske

politike SAD-a dugi niz godina, pojavile su se rasprave o tome koliko pomoći SAD treba pružiti, kao i u kojem bi obliku pomoć trebala biti. Svjetska banka i dalje je glavna multilateralna institucija za borbu protiv globalnog siromaštva. Tijekom godina postignuti su mnogi uspjesi, ali je također bilo i neuspjeha i kontroverzi. Jedna od ključnih briga za održivi razvoj je globalna prenaseljenost i glad u svijetu. Međunarodne politike nisu uspjele poboljšati ni jednu ni drugu situaciju.

3. UKLJUČENOST SAD-A U VIJETAMSKI RAT

3.1. Kratki povijesni pregled

3.1.1. Francuski kolonijalizam i uspon vijetnamskog nacionalizma

Iako su odnosi između Francuske i Vijetnama započeli još u 17. stoljeću kada su francuski misionari dolazili u Jugoistočnu Aziju, francusko kolonijalno razdoblje u Vijetnamu službeno je započelo 1887. godine. U to vrijeme zajednički naziv za francuske kolonijalne regije jugoistočne Azije bio je „Francuska Indokina“. Ona se sastojala od Cochinchine, Annama, Kambodže, Tonkina, Kwangchowana i Laosa. Period Francuske Indokine trajao je do 1954. godine s prekidom između 1941. i 1945. godine kada su Japanci preuzeli vlast tijekom Drugog svjetskog rata (Peterson, 2014).

Francuzi su kolonizirali Vijetnam iz ekonomskih interesa. Visoki porezi na lokalnu potrošnju namirnica kao što su sol, rižin alkohol i opijum napunili su francusku kolonijalnu blagajnu, a samo te tri stavke činile su gotovo 50% državnog proračuna do 1920. godine (Peterson, 2014). Budući da je tih godina bogatstvo vijetnamskog stanovništva gotovo iscrpljeno, Francuzi su se 1930-ih godina okrenuli eksploataciji prirodnih resursa. U Vijetnamu su bila velika nalazišta cinka, kositra i ugljena, kao i usjeva riže, kaučuka, kave te čaja. S druge strane, Kambodža je bila bogat izvor papra i gume, a Laos je nudio samo drvo. Dostupnost velike količine visokokvalitetne gume dovela je do osnivanja poznatih francuskih tvrtki kao što je Michelin. Francuska je čak ulagala u industrijalizaciju Vijetnama, gradeći tvornice za proizvodnju cigareta, alkohola te tekstilnu industriju (www.encyclopedia.com, 2023).

Francuzi su se tradicionalno jako ponosili onim što su nazivali svojom "*civilization Francais*". To je uključivalo jezik, religiju, književnost, poeziju i glazbu Francuske, kao i njenu kulturu, zakone, oblik vladavine, obrazovni sustav i tehnološka dostignuća. Jedan od razloga njihova širenja kolonijalnog carstva diljem svijeta bilo je širenje francuske civilizacije na "niže" domorodačke narode. Za Vijetnamce je širenje francuske civilizacije značilo od njih napraviti Francuze. Francuzi su naučili Vijetnamce govoriti njihov jezik. Francuski su svećenici preobratali Vijetnamce na katoličanstvo te ih obrazovali o francuskoj povijesti, književnosti i pravu. Upravo je ta

tradicionalna opsjednutost Francuza da od drugih naroda „naprave“ Francuze bila njihova propast u Indokini (Peterson, 2014).

Nova osoba, predodređena da postane najistaknutiji vođa u nacionalnom pokretu, pojavila se 1925. godine na sceni kao revolucionar iseljenik u Južnoj Kini. Bio je to Nguyen Ai Quoc, poznatiji pod svojim kasnijim pseudonimom Ho Chi Minh. U lipnju 1925. godine Ho Chi Minh je osnovao Vijetnamsku revolucionarnu omladinsku ligu, preteču Indokineske komunističke partije. Ho Chi Minh je napustio Vijetnam kao mladi pomorac 1911. i mnogo putovao prije nego što se nastanio u Parizu 1917. Pridružio se Komunističkoj partiji Francuske 1920. godine i kasnije proveo nekoliko godina u Moskvi i Kini u službi međunarodnog komunističkog pokreta. Nakon što je svoju Revolucionarnu omladinsku ligu učinio najutjecajnijom od svih tajnih grupa otpora, uspio je početkom 1930. godine formirati Vijetnamsku komunističku partiju od niza konkurentskih komunističkih organizacija (Fischer, 1954). U svibnju te godine komunisti su iskoristili uvjete velike gladi na ogromnim područjima središnjeg Vijetnama tako što su pokrenuli široki seljački ustanak, tijekom kojeg su ubijeni brojni vijetnamski dužnosnici i mnogi zemljoposjednici, a "sovjetska" uprava je uspostavljena u nekoliko provincija Annama. Francuzima je trebalo do proljeća 1931. godine da potisnu ovaj pokret te da u neviđenom valu terora ponovno uspostave kontrolu (www.encyclopedia.com, 2023).

Indokineska komunistička partija brzo se oporavila od neuspjeha 1931. godine, oslanjajući se na kadrove obučene u SSSR-u i Kini. Nakon 1936. godine, kada su Francuzi proširili neke političke slobode na kolonije, partija je vješto iskorištavala sve prilike za stvaranje legalnih frontovskih organizacija, preko kojih je širila svoj utjecaj među intelektualcima, radnicima i seljacima. Kada su političke slobode ponovno ograničene izbijanjem Drugog svjetskog rata, Komunistička partija, sada dobro disciplinirana organizacija, bila je prisiljena ponovno se sakriti (Peterson, 2014).

Japansko Carstvo napalo je Francusku Indokinu 1941. godine, a francuska Vichyjevska vlada, saveznik nacista, predala je Indokinu Japanu. Tijekom okupacije, neki japanski vojni dužnosnici poticali su nacionalizam i pokrete za neovisnost u regiji. Međutim, vojni vrhovi i domaća vlada u Tokiju namjeravali su zadržati Indokinu kao vrijedan izvor potrepština poput kositra, ugljena, gume i riže (www.encyclopedia.com, 2023).

Kako se ispostavilo, umjesto da oslobode te brzo formirane neovisne nacije, Japanci su ih umjesto toga odlučili dodati svojoj takozvanoj „Velikoj istočnoazijskoj sferi zajedničkog prosperiteta“.

Uskoro je većini indokineskih građana postalo očito da Japanci namjeravaju iskoristavati njih i njihovu zemlju jednako nemilosrdno kao što su to činili Francuzi. U svibnju 1941. godine, na Ho Chi Minhov poticaj, Komunistička partija formirala je široki nacionalistički savez pod svojim vodstvom nazvan „Liga za neovisnost Vijetnama“, koja je kasnije postala poznata kao Viet Minh (www.enciklopedija.hr, 2023). Kada su se Japanci predali u kolovozu 1945. godine, Viet Minh predvođen komunistima naredio je opći ustanak i, budući da im se nitko nije organizirao suprotstavio, uspjeli su preuzeti vlast u glavnom gradu Hanoi. Bao Dai, vijetnamski car, abdicirao je nekoliko dana kasnije i proglasio svoju odanost novoproglašenoj Demokratskoj Republici Vijetnam. Francuzi su, međutim, bili odlučni obnoviti svoju kolonijalnu prisutnost u Indokini i, uz pomoć britanskih okupacijskih snaga, preuzeli su kontrolu nad Cochinchinom. Tako su početkom 1946. godine postojala dva Vijetnama: komunistički sjever i nekomunistički jug (Peterson, 2014).

3.1.2. Prvi Indokineski rat

Pregovori između Francuza i Ho Chi Minha doveli su do sporazuma u ožujku 1946. godine koji je obećavao mirno rješenje. Prema sporazumu, Francuska bi priznala vladu Viet Minha i dala Vijetnamu status slobodne države unutar francuske unije. Francuske trupe trebale su ostati u Vijetnamu, ali bi se postupno povlačile u razdoblju od pet godina. Od početka 1946. godine Francuzi su surađivali s Ho Chi Minhom dok je on učvršćivao dominaciju Viet Minha nad drugim nacionalističkim skupinama, posebno onim političarima koje je podržavala Kineska nacionalistička stranka (Peterson, 2014).

Unatoč taktičkoj suradnji između Francuza i Viet Minha, njihova je politika bila nepomirljiva, Francuzi su željeli ponovno uspostaviti kolonijalnu vlast, dok je Hanoi želio potpunu neovisnost. Francuske namjere otkrivene su u odluci Georges Thierryja d'Argenlieua, visokog povjerenika za Indokinu, da proglasi Cochinchinu autonomnom republikom u lipnju 1946. godine. Daljnji pregovori nisu riješili razmirice između Francuza i Viet Minha. Krajem studenog 1946. godine brodovi francuske mornarice bombardirali su Haiphong, pobivši nekoliko tisuća civila. Naknadni pokušaj Viet Minha da nadjača francuske trupe u Hanoju u prosincu općenito se smatra početkom Prvog indokineskog rata (Peterson, 2014).

U početku uvjereni u pobjedu, Francuzi su dugo ignorirali pravi politički uzrok rata, želju vijetnamskog naroda, uključujući njihove antikomunističke vođe, da postignu jedinstvo i

neovisnost svoje zemlje. Francuzi su ponovno ujedinili Cochinchinu s ostatkom Vijetnama 1949. godine, proglasivši pridruženu državu Vijetnam s bivšim carem Bao Daijem na čelu. U međuvremenu, Viet Minh je vodio sve uspješniji gerilski rat, potpomognut nakon 1949. godine od strane nove komunističke vlade Kine. SAD, u strahu od širenja komunizma u Aziji, poslao je velike količine pomoći Francuzima. Međutim, Francuzi su poraženi padom svog garnizona u Dien Bien Phuu u svibnju 1954. godine gdje ih je nadmudrio general Vo Nguyen Giap te su pristali pregovarati o prekidu rata na međunarodnoj konferenciji u Ženevi (Tucker – Jones, 2017).

3.1.3. Tranzicijski period, geopolitički kontekst i početak angažmana SAD-a

Američki su stratezi 1950-ih godina smatrali Aziju najnestabilnijim područjem na kojem se predviđao sukob s komunističkim blokom. U Koreji, Tajvanu te jugoistočnoj Aziji, Amerika je uočila opasne prijetnje „slobodnom svijetu“ i nigdje se uložili nisu činili veći nego u Indokini. Isprva su američki vođe oprezno gledali na francusko ponovno osvajanje Indokine nakon Drugog svjetskog rata, ali pobjedom Maove komunističke revolucije u Kini 1949. godine i izbijanjem rata u Koreji osam mjeseci kasnije, Trumanova je administracija identificirala Francusku Indokinu kao novu frontu globalnog rata protiv komunizma (trumanlibrary.gov, 2023). Predsjedniku Eisenhoweru i državnom tajniku John Fosteru Dullesu bilo je posve jasno da Sovjeti žele kontrolirati Indokinu, Sijam, Burmu i Malaju, područje koje se nazivalo „zdzjelom riže“ u Aziji. Očuvanje Indokine je prema njihovom shvaćanju bilo ključno za američku nacionalnu sigurnost. Američko angažiranje u Indokini jednostavno je bilo logično s obzirom da je SAD nakon Drugog svjetskog rata preuzeo ulogu u izgradnji novoga međunarodnog poretka. U početku su u tome imali značajne uspjehe: izgradnja razrušene Europe, obnova Japana te uspješno suzbijanje komunizma u Turskoj i Grčkoj. Indokina je bila prvi slučaj američkog angažiranja koji je doživio potpuni neuspjeh. Zanimljiva je nedosljednost američke vanjske politike koja je pasivno promatrala događaje iz 1948. godine kada su komunisti osvojili vlast u Kini, a s druge strane je pobjeda komunista u manjoj azijskoj zemlji interpretirana kao velika opasnost za američku nacionalnu sigurnost. Za to je krivo Wilsonovo naslijeđe koje se nije upuštalo u analize važnosti pojedinih zemalja. Uloga SAD-a u svijetu bila je borba za pravdu neovisno o geopolitici. I Truman i Eisenhower slažu se po tome pitanju, da SAD nema nikakve sebične interese, nego je krajnji cilj osigurati mir i blagostanje u svim zemljama svijeta. Sve su to zapravo bile samo laži koje su

prikrivale američku želju za dominacijom. Budući angažman SAD-a u Indokini u potpunoj je suprotnosti s američkom tradicijom antikolonijalizma. Godine 1950. godine SAD zaključuje da Indokina mora ostati van komunističkoga utjecaja. Ta je odluka značila odustajanje od antikolonijalne politike jer su Amerikanci počeli podupirati Francuze u borbi za njihove kolonije (history.state.gov, 2023). Razlog zašto se SAD nije već tada vojno angažirao bio je u tome što su njegove snage već bile rastegnute u Koreji te obvezama u NATO savezu. Kako bi se obranili od pro-kolonijalnih etiketa, američki državni tajnik je vršio pritisak na Francusku da prizna Indokini veći stupanj neovisnosti te istovremeno ohrabrivanje u borbi protiv komunista.

Ono što američka vanjska politika u to vrijeme nije mogla shvatiti bilo je nepostajanje centra moći komunističkoga svijeta. Kina i SSSR su bili suparnici. Vijetnam je također živio u strahu od Kine. Globalna komunistička urota protiv Zapada jednostavno nije bila moguća zbog velikih suparništava komunističkih zemalja (Kissinger, 1995).

3.1.4. Američke predsjedničke administracije i Vijetnamski rat

3.1.4.1. Dwight D. Eisenhower

Eisenhowerova republikanska administracija odlučila je nastaviti vanjsku politiku Trumanove doktrine obuzdavanja komunizma. Predsjednik Eisenhower i njegov državni tajnik John Foster Dulles bili su itekako oprezni prema širenju komunizma u regiji, stoga su više puta obećali pomoć južnovijetnamskim vlastima. Išlo se toliko daleko da su poslani američki savjetnici u zemlju kako bi obučavali južnovijetnamsku vojsku u veljači 1954. godine. Truman je novom predsjedniku također ostavio program vojne pomoći Vijetnamu od 200 milijuna dolara.⁴ S druge strane, Trumanova doktrina dobila je nadogradnju Eisenhowerovom takozvanom politikom „novog pristupa“ koja je pretpostavljala smanjenje broja američkih konvencionalnih vojnih snaga koje bi se nadomjestile nuklearnim oružjem. Ovaj je čin utabao put za doktrinu „masovne odmazde“.⁵ Sredinom 1953. godine Eisenhower je uspio osigurati primirje u Koreji, okončavši skup i nepopularan rat. Nije želio još jednu Koreju te je bio odlučan u tome da Amerika ostane izvan

⁵ Vojna doktrina i nuklearna strategija kojom se država obvezuje da će odgovoriti nuklearnim oružjem u slučaju napada na istu.

francuskog rata u Vijetnamu. Njemu je, kao iskusnom generalu i veteranu Drugog svjetskog rata bilo jasno da se Indokina ne može dobiti jednim zračnim napadom. U pobjedu je bilo potrebno uložiti daleko više američkih života. Zbog toga je njegovo rješenje bilo dati Francuskoj financijsku pomoć i oružje za borbu protiv komunista kako američki vojnici to ne bi morali činiti. U govoru 4. kolovoza 1953. godine u Seattleu, rekao je narodu zašto je toliko zabrinut za Indokinu: "Ako Indokina ode, nekoliko stvari će se dogoditi odmah; Indija će biti opkoljena s boka, Burma i Indonezija neće biti u poziciji da se mogu braniti. Dakle, to se mora spriječiti odmah, i mi to pokušavamo učiniti" (www.presidency.ucsba.edu, 2023).

Francuzi su molili SAD za dodatnu pomoć i korištenje zrakoplova za bombardiranje komunističkih položaja u Dien Bien Phu. Većina Eisenhowerovih savjetnika, od potpredsjednika Nixona do admirala Arthura Radforda, htjeli su vojno intervenirati. John Foster Dulles nagovarao je Eisenhowera da bude agresivniji. Neki od predsjednikovih kritičara kod kuće smatrali su da je postao mekan u suočavanju s komunističkom prijetnjom. Eisenhower je svejedno odlučio ostati izvan sukoba. Unatoč tome, predsjednik nije želio ispasti ravnodušan prema komunističkoj prijetnji u Aziji. Samo dan nakon što je NSC-u⁶ rekao da "nije postojala nikakva mogućnost američke unilateralne intervencije u Indokini", Eisenhower je 7. travnja 1954. godine ustvrdio održivost teorije domina. Potvrdio je kako je Vijetnam samo jedna padajuća domina koja će sa sobom srušiti ostale države Azije. Drugim riječima, komunizam će se po zemljama proširiti poput zaraze. Međutim, Eisenhower nije uspio uvjeriti Winstona Churchilla i Britance u priču o lakom širenju komunizma u jugoistočnoj Aziji. Churchill je smatrao da pad Vijetnama pod komunističku vlast ne mora značiti njegovo širenje na okolne zemlje (Schulzinger, 2008). Unatoč američkoj pomoći gerilski rat u Indokini bio je prevelik zalogaj za Francuze koji su osramoćeni kod Dien Bien Phua.

Sporazume sklopljene u Ženevi između travnja i srpnja 1954. godine potpisali su predstavnici Francuske i Viet Minha, a predviđali su prekid vatre i privremenu podjelu zemlje na dvije vojne zone na 17. paraleli. Sve snage Viet Minha trebale su se povući sjeverno od te linije, a sve trupe Francuske i Pridružene države Vijetnam trebale su ostati južno od nje. Ovaj sporazum ostavio je Demokratskoj Republici Vijetnam (Sjeverni Vijetnam) kontrolu samo nad sjevernom polovicom zemlje (Watt, 1967). Usred masovne migracije gotovo milijun ljudi sa sjevera na jug, dva su Vijetnama počela rekonstruirati svoju ratom opustošenu zemlju. Uz pomoć SSSR-a i Kine, vlada

⁶ *National Security Council* – Vijeće nacionalne sigurnosti

Hanoija na sjeveru započela je s ambicioznim programom socijalističke industrijalizacije. Također su ozbiljno počeli kolektivizirati poljoprivredu 1958. godine. Na jugu je nova vlada koju je imenovao Bao Dai počela graditi novu zemlju. Ngo Dinh Diem, rimokatolik, imenovan je premijerom i uspio je uz američku potporu stabilizirati antikomunistički režim u Saigону. Eliminirao je profrancuske elemente u vojsci i ukinuo lokalnu autonomiju nekoliko vjersko-političkih skupina. Zatim, na referendumu pod kontrolom vlade u listopadu 1955. godine, Diem je smijenio Bao Daija s mjesta šefa države i postavio sebe za predsjednika Republike Vijetnam (Južni Vijetnam) (Peterson, 2014). Diemov rani uspjeh u konsolidaciji vlasti nije rezultirao konkretnim političkim i gospodarskim postignućima. Uz financijsku potporu SAD-a, fokus režima bila je izgradnja vojske i niza obavještajnih i sigurnosnih snaga kako bi se suprotstavili još uvijek utjecajnom Viet Minhu. Totalitarne metode bile su usmjerene protiv svih koji su smatrani protivnicima, a favoriziranje rimokatolika otuđilo je većinsko budističko stanovništvo. Odanost predsjedniku i njegovoj obitelji postala je najvažnija dužnost, a Diemov brat, Ngo Dinh Nhu, osnovao je elitističku podzemnu organizaciju za špijuniranje dužnosnika, vojnih časnika i istaknutih lokalnih građana. Uz potporu sa sjevera, snage predvođene komunistima, popularno zvane Viet Cong, pokrenule su pobunjenički pokret kako bi preuzele vlast i ponovno ujedinile zemlju. Činilo se da je pobuna bila blizu uspjeha, kada su Diem i njegov brat Nhu ubijeni u vojnom puču 1963. godine (Walli, 1973).

Eisenhower je možda izbjegao izravnu vojnu intervenciju u Indokini 1954. godine, ali bio je odlučan ne dopustiti fijasko koji se dogodio Francuzima. Nakon podjele Vijetnama na komunistički sjever i prozapadni jug, Eisenhower je odlučio uložiti goleme svote novca i prestiža u transformaciju Južnog Vijetnama kao primjer nove "slobodne Azije". Trošenje milijardi dolara, slanje vojnih savjetnika, podupiranje sve brutalnije taktike južnovijetnamskog režima Ngo Dinh Diema, svi ti napori pomogli bi stvoriti proameričku utvrdu u jugoistočnoj Aziji i time zaustaviti širenje komunizma. Svojim pristupom Eisenhower je ostavio i veliku dilemu za njegove nasljednike. Naime, samo je bilo pitanje vremena kada će Viet Minh pokucati na vrata Južnog Vijetnama, a u tome slučaju će biti potrebno odlučiti hoće li se SAD vojno angažirati ili ne. Zaključno, predsjednik Eisenhower uspijevao je odolijevati slanju američkih vojnika u Vijetnam. Ali uložio je toliko američkog prestiža i truda u uspjeh Južnog Vijetnama da je do kraja 1950-ih Amerika postala duboko upletena u njegovu sudbinu. Eisenhower je stvorio američki Vijetnam, a njegovi nasljednici vodit će ogorčen i neuspješan rat da ga zadrže (Hitchcock, 2018)

3.1.4.2. John F. Kennedy

Godine 1961. predsjednikom SAD-a postaje demokrat John F. Kennedy. Kennedy je smatrao, kao i njegova dva prethodnika, da je obrana Južnog Vijetnama od komunizma ključni američki interes. Činjenica je da događaji invazije Zaljeva svinja, Kubanske raketne krize te atentat zauzimaju toliko važna mjesta u povijesti SAD-a da se Kennedyeva uloga u eskalaciji Vijetnama često zaboravlja. Iako je Kennedyeva vanjska politika u mnogim stavkama bila nastavak Eisenhowerove, postojale su i velike razlike. Kennedyjevi bliski savjetnici vjerovali su da je Eisenhowerov vanjskopolitički pristup bio trom te pretjerano oslonjen na doktrinu masovne odmazde. Eisenhower je zbog svoje vojne prošlosti promatrao događanja u Vijetnamu iz perspektive vojnika te ga je smatrao konvencionalnim ratom između Sjevernog i Južnog Vijetnama. S druge strane, Kennedy je uviđao asimetričnu prirodu gerilskog ratovanja koja je zahtijevala drugačiji pristup. Rješenje je bilo pretvoriti Južni Vijetnam u stabilnu naciju u gospodarskom, socijalnom, političkom i vojnom smislu. Prema shvaćanju Kennedyeve administracije i ministra obrane Roberta McNamare, sukob u Vijetnamu je već dostigao pat poziciju zbog nuklearnog naoružanja, pa je opći rat bio nemoguć (Kissinger, 1995).

Politika „novih granica“⁷ koju je uveo predsjednik, kretala je od pretpostavke da Vijetnam predstavlja odlučujuću bitku u kojoj će SAD pokazati je li dorastao vođenju asimetričnih ratova koji su, dalo se naslutiti, zamijenili konvencionalne ratove. Angažman SAD-a u Vijetnamu trebao je odgovoriti na pitanje da li je uopće moguće pobijediti u Hladnom ratu? Stoga, Kennedyeva administracija počinje snažno ulagati u sve problematičniju situaciju u Vijetnamu. U svom kratkom trogodišnjem mandatu, Kennedy je povećao broj američkih vojnih savjetnika u Južnom Vijetnamu sa 700 na 16 tisuća, daleko više nego što je bilo propisano Ženevskim sporazumom iz 1954. godine. Kennedy je također više nego udvostručio paket inozemne pomoći na 471 milijun dolara. Pristup Kennedyeve administracije bio je preteča koncepta „izgradnje nacije“. Riječ je bila o strategiji jačanja Južnog Vijetnama tako da se sam može oduprijeti neprijatelju. To ipak nije bilo moguće jer je zahtijevalo brojne unutarnje reforme čija bi provedba trajala cijelo desetljeće. Samo inzistiranje na unutarnjim reformama još je više uplelo SAD u politička pitanja Južnog Vijetnama. Na ovom se konceptu vidi pokušaj SAD-a da primijeni identičnu strategiju koju je proveo u Europi, Marshallov plan pomoći. Ali to u slučaju Vijetnama nije bilo moguće zato što je to bila potpuno

⁷ Kennedyev slogan koji je opisao nadolazeće izazove i žrtve koje je američki narod trebao podnijeti za iste.

nova država čije institucije nisu funkcionirale. Korumpiranost predsjednika Diema i njegova nemilosrdnost prema budistima dodatno je otežavala situaciju. Sve je to ponukalo Kennedyja da prekine s potporom Diemu. Osobno je nadgledao atentat predsjednika Diema, što je predstavljalo nepovratno kršenje vijetnamskih prava. Kennedyeva odluka da se predsjednik Diem svrgne 1963. godine nedvojbeno je pogoršala političku stabilnost dovodeći SAD na rub rata u Vijetnamu. Sve što se deset godina gradilo u Vijetnamu, državni udar je uništio i zamijenio nestabilnošću koja se očitovala u borbi za vlast skupine vijetnamskih generala bez ikakvog političkog iskustva (Herring, 2013).

Kennedyeva administracija bila je prva koja je pokušala riješiti problem Laosa koji je Viet Kong koristio za logističke puteve, odnosno tzv. „Ho Chi Minhov put“. Laosova neutralnost, zajamčena Ženevskim sporazumom, prekršena je od strane Sjevernog Vijetnama koji je anektirao određena područja Laosa kako bi izgradio vojne baze. SAD se nije odlučio na vojnu intervenciju, nego se krenulo u pregovore sa Sjevernim Vijetnamom koji je svojom neodlučnošću kupovao vrijeme. Iako je Eisenhower ispravno zaključio kako je obrana Indokine moguća jedino u Laosu, Kennedyeva administracija nije se htjela odreći davno uspostavljenog konsenzusa da je obrana u Južnom Vijetnamu ispravan politički potez. Uostalom, već su bila uložena znatna financijska sredstva u Južni Vijetnam. Također, bilo bi izuzetno teško uvjeriti američku javnost na vojnu pomoć SAD-a zemlji za koju gotovo nitko nije ni čuo (Kissinger, 1995).

John F. Kennedy ubijen je 22. studenog 1963. godine, nedugo nakon atentata na predsjednika Diema i teško je reći u kojem bi smjeru njegova administracija nastavila po vijetnamskom pitanju. Činjenica je da je predsjednik za svog mandata bio neprestano zaokupljen vanjskopolitičkim pitanjima, uvelike preuveličavajući svoje shvaćanje njihove složenosti (King, 1997). Uspjeh koji je administracija postigla u Kubanskoj raketnoj krizi ne poništava vidne neuspjehe u Južnom Vijetnamu gdje je SAD bespovratno srljao u rat.

3.1.4.3. Lyndon B. Johnson

Nakon atentata, Kennedyja nasljeđuje njegov potpredsjednik, Lyndon B. Johnson. Johnsonova strast bila je unutarnja politika, no njegovu je administraciju definirala eskalacija sukoba u Vijetnamu.

Okolnosti Johnsonova uspona u Bijelu kuću nisu mu ostavile mnogo izbora osim da provede nerealizirane Kennedyjeve inicijative, posebice na području ekonomske politike i građanskih prava. Johnson je bio jednako predan pobjedi u borbi protiv komunističke pobune u Vijetnamu. Nesigurnost oko vlastitih vanjskopolitičkih uvjerenja pridonijela je Johnsonovom oslanjanju na osobe kao što su ministar obrane Robert S. McNamara, državni tajnik Dean Rusk i savjetnik za nacionalnu sigurnost McGeorge Bundy, političari koji su bili uz Kennedyja od početka njegove administracije (Halberstam, 1993). Na sastanku sa svojim glavnim savjetnicima o Vijetnamu, Johnson im je naložio da zaborave na socijalne, ekonomske i političke reforme koje je Kennedy naglašavao. Pobjeda u vojnom sukobu postala je glavni prioritet nove administracije. U nadi da će izvršiti veći pritisak na komuniste, administracija je počela provoditi niz taktika koje je načelno usvojila u prvom tjednu Johnsonova predsjedništva. To je uključivalo agresivniju ofenzivu kao i sabotazu usmjerenu protiv Sjevernog Vijetnama. Tijekom sljedećih mjeseci došlo je do velikih kadrovskih promjena. Američki veleposlanik u Južnom Vijetnamu Henry Cabot Lodge zamijenjen je umirovljenim generalom Maxwellom Taylorom. Takav je razvoj događaja signalizirao američku namjeru da se upusti u sveopći rat u Vijetnamu. Nadalje, na mjesto čelnika američkog vojnog zapovjedništva za pomoć Vijetnamu (MACV) postavljen je general William C. Westmoreland (Summers, 1999).

Nakon što je već odlučila ubaciti rat u višu brzinu, Johnsonova administracija shvatila je da će izravna vojna akcija zahtijevati odobrenje Kongresa, posebno u izbornoj godini. Tvrdeći da su Sjeverni Vijetnamci neisprovocirano napadali američke brodove u međunarodnim vodama, Johnsonova administracija zatražila je dekret Kongresa kojim se odobrava odmazda protiv Sjevernog Vijetnama. Usvojena gotovo jednoglasno u Kongresu 7. kolovoza i potpisana kao zakon tri dana kasnije, „Rezolucija o Tonkinškom zaljevu“ ili „Rezolucija o jugoistočnoj Aziji“, bila je ključni trenutak u ratu i dala je Johnsonovoj administraciji široki mandat za eskalaciju vojnog angažmana u Vijetnamu. Opet i iznova sljedećih godina, Johnson će isticati gotovo jednoglasno usvajanje Rezolucije o Tonkinškom zaljevu u pokušaju da razoruža sve glasnije kritičare vođenja rata njegove administracije (Kissinger, 1995).

Dana 2. kolovoza, ratni brod *USS Maddox*, angažiran u misiji prikupljanja obavještajnih signala za Agenciju za nacionalnu sigurnost u blizini obale Sjevernog Vijetnama, izvijestio je da je napadnut od strane sjevernovijetnamskih torpednih čamaca. Dva dana kasnije, u noći 4. kolovoza, *Maddox* i još jedan razarač koji mu se pridružio, *USS C. Turner Joy*, izvijestili su o novoj rundi

napada sjevernovijetnamskih vojnih snaga. Kao odgovor, predsjednik Johnson naredio je udare odmazde protiv Sjevernog Vijetnama i zatražio od Kongresa da odobri svaku daljnju akciju koju bi mogao poduzeti kako bi odvratio komunističku agresiju u jugoistočnoj Aziji (Summers, 1999). Kako su informacije u stvarnom vremenu stizale u Pentagon iz Maddoxa i C. Turner Joya, priča je postajala sve zbunjujuća, a nekoliko visokih vojnih i civilnih dužnosnika postalo je sumnjičavo o incidentu, postavljajući pitanje je li napad bio stvaran. Sa žestinom koja je u konačnici poslužila kao hrana za najoštrije kritičare administracije, ne odajući nijednu od ovih sumnji i nesigurnosti, dužnosnici administracije ustrajali su da napadi nisu bili izazvani (Peterson, 2014). Ne želeći da ih politički pritisak jastrebova⁸ s desnice u Kongresu natjera na vojni odgovor velikih razmjera, Johnson i McNamara priznali su da su tajne sabotažne operacije u regiji vjerojatno isprovocirale napad Sjevernog Vijetnama. Bila je to politička strategija koja je upalila, a Rezolucija o Tonkinškom zaljevu usvojena je s minimalnim neslaganjem, što je bila velika politička pobjeda za Johnsona (www.britannica.com, 2023).

Johnsonov izbor za predsjednika sam po sebi je omogućio administraciji da krene naprijed u izradi snažnije politike prema komunističkom izazovu u Južnom Vijetnamu. Samo nekoliko dana prije glasovanja, američku zračnu bazu u Bien Hoau napali su komunistički gerilci, ubivši četiri Amerikanca, ranivši mnoštvo drugih i uništivši više od dvadeset pet zrakoplova. Johnson je odlučio ne odgovoriti vojno samo nekoliko sati prije nego što će Amerikanci izaći na izbore. Međutim, 3. studenoga, na dan izbora, stvorio je međuagencijsku radnu skupinu, kojom je predsjedao William P. Bundy, šef Ureda za pitanja Dalekog istoka State Departmenta kako bi preispitao politiku prema Vijetnamu. Radna skupina odlučila se za tri potencijalna smjera politike: ustrajanje u trenutnom pristupu, eskalacija rata i napad na Sjeverni Vijetnam ili provođenje strategije postupnog odgovora. Nakon tjedana intenzivne rasprave, Johnson je podržao treću opciju - opciju C u jeziku administracije, dopuštajući radnoj skupini da konkretizira njezinu provedbu. Plan je predviđao niz mjera, postupno rastućeg vojnog intenziteta, koje bi američke snage primijenile kako bi ojačale moral u Saigону, napale Vietcong u Južnom Vijetnamu i izvršile pritisak na Hanoi da prekine svoju pomoć komunističkoj pobuni. Prva faza započela je 14. prosinca operacijom *Barrel Roll*, bombardiranjem ruta opskrbe u Laosu (Summers, 1999). Ipak, svi vojni uspjesi konstantno su bili preplavljeni izazovima protupobunjeničke borbe. Nikakvo administrativno petljanje nije moglo prikriti stalne probleme političke nestabilnosti u Saigону i

⁸ *War Hawk* – u politici, ratni jastreb je osoba koja favorizira rat ili nastavak eskalacije postojećeg sukoba.

uspjeh komunista na terenu. Stoga, Johnson naređuje još odlučniju akciju. Njegovo slanje savjetnika za nacionalnu sigurnost McGeorgea Bundyja u Južni Vijetnam u veljači 1965. godine, nastojalo je procijeniti potrebu za proširenim programom bombardiranja. Nakon napada komunista u kojima pogiba 32 američkih vojnika, Johnson je potpisao program neprekidnog bombardiranja Sj. Vijetnama (*Operation Rolling Thunder*) koje je trajalo do kraja njegova mandata. Bombardiranje, međutim, nije uspjelo utjecati na Hanoi ili Vietcong na bilo koji značajan način (Pribbenow, 2001). Zato je Johnson počeo razmatrati dodatne prijedloge za proširenje američke borbene prisutnosti u Južnom Vijetnamu. Do 1. travnja pristao je povećati raspoređivanje s još dvije bojne marinaca. Također je promijenio njihovu ulogu iz statične u aktivnu obranu i uskoro je dopustio da se razviju planovi za stacioniranje mnogo više postrojbi u Vijetnamu. U nastojanju da se postigne konsenzus o sigurnosnim zahtjevima za te postrojbe, ključno osoblje poduzelo je pregled u Honoluluu 20. travnja. Iz tog procesa proizašla je Johnsonova odluka da poveća broj američkih vojnika u Vijetnamu na 82 tisuće (Schulzinger, 2007).

Kako su kritike Johnsonove politike rasle, predsjednik je nastojao uvjeriti američku i međunarodnu javnost, pa čak i Sjeverne Vijetnamce, da Sjedinjene Države mogu ponuditi više od oružja i bombi. Dana 7. travnja, pred publikom na Sveučilištu Johns Hopkins u Baltimoreu, Johnson je predstavio program ekonomske pomoći za Južni i Sjeverni Vijetnam, karakteriziran naporima da se financira projekt vrijedan milijardu dolara za iskorištavanje produktivne snage rijeke Mekong. Povezao je tu viziju s retorikom osmišljenom kako bi naglasio spremnost administracije da pregovara o aspektima sukoba u jugoistočnoj Aziji. Komunisti Sjevernog i Južnog Vijetnama odbili su se susresti s Johnsonom pod njegovim uvjetima, što je bio jedan od brojnih slučajeva tijekom sljedeće tri godine u kojima strane nisu uspjele pronaći zajednički jezik. Unatoč tome, u nastojanju da pruži veći poticaj Hanoju da sjedne za pregovarački stol, Johnson je sredinom svibnja odobrio ograničenu obustavu bombardiranja, kodnog naziva *Mayflower*, na otprilike jedan tjedan. Ipak nije bilo interesa od strane Sjevernih Vijetnamaca (Lind, 2002).

Američko se društvo u potpunosti podijelilo. Kako su takozvani kontingenti „jastreba“ i „golubova“ vodili stalnu raspravu o ratu, antiratni aktivisti počeli su javno demonstrirati protiv uplitanja SAD-a u sukob. Šest tjedana u 1968. godini Johnson se našao u velikom problemu. Vietkong je, lukavo uvidjevši da SAD gubi volju za beskonačnim krvoprolićem, izveo desetke samoubilačkih napada diljem Juga, poznati kao Tet ofenziva. Unatoč zastrašujućim gubicima Sjevernih Vijetnamaca, gotovo 100 tisuća, američko protivljenje ratu je poraslo. Iako

sjevernovijetnamska vojska nikada nije uspjela poraziti američke snage na bojištima u Vijetnamu, politička strategija Hanoja porazila je američku volju da nastavi eskalirati rat. Televizijski ekrani donijeli su slike beskrajnih i naizgled besmislenih bitaka u dnevne sobe diljem nacije. Iako su Amerikanci i dalje podržavali cilj nekomunističkog Vijetnama, povjerenje javnosti u predsjednika strmoglavilo se (Lind, 2002).

Samo nekoliko tjedana nakon ranih predsjedničkih predizbora, Johnsona su potpuno ocrnili protivnici rata u Vijetnamu. Mjesec dana nakon ofenzive Tet počeli su prvi predsjednički predizbori. McCarthy se zapanjujuće dobro kandidirao protiv opkoljenog predsjednika, osvojivši 41 posto glasova. Nekoliko tjedana kasnije, Johnson je zaprepastio naciju objavom da se više neće kandidirati za predsjednika. U određenom smislu, Johnson je uspio izbjeći etiketu za koju se toliko bojao da će biti prilijepljena njegovom imenu. Njegova odluka da se povuče s predsjedničke dužnosti u ožujku 1968. godine osigurala je da se završnica u Vijetnamu ne dogodi za njegova mandata (Logevall, 2004).

3.1.4.4. Richard Nixon

Predsjednik Richard Nixon je poput svoga suparnika Kennedyja bio mnogo više zainteresiran za vanjsku politiku, nego za unutarnje poslove. Stoga je imao namjeru osigurati kontrolu nad vanjskom politikom u Bijeloj kući. Instrument njegove kontrole nad birokracijom bio je njegov pomoćnik za pitanja nacionalne sigurnosti, Henry Kissinger. Oni su toliko blisko surađivali da ih se nazivalo „Nixinger“ (Hoff – Wilson, 1989).

Na izborima 1968. godine Richard Nixon je tvrdio da ima plan za okončanje rata u Vijetnamu, ali mu je zapravo trebalo pet godina da izvuče Amerikance iz Vijetnama. Doista, Richard Nixon je bio na predsjedničkoj poziciji isto toliko godina rata u Indokini kao i Johnson. Otprilike trećina Amerikanaca koji su poginuli u borbi ubijena je tijekom Nixonova mandata. Nixon je znao da je časno okončanje ovog rata ključno za njegov politički život. U svojim prvim mjesecima na dužnosti, naredio je američkoj vojsci da poveća svoj pritisak na bojnopolju, istovremeno naredivši tajna bombardiranja logora u Sjevernom Vijetnamu i Kambodži kao znak svoje spremnosti da nastavi eskalirati rat. Očekivao je nadopuniti ovaj vojni pritisak pomirljivim pregovaračkim uvjetima u novozapočetim pregovorima, te diplomatskim pritiskom na Sovjetski Savez, nadajući se da će Sovjetski Savez potaknuti svoje sjevernovijetnamske saveznike da se

uključite u ozbiljne pregovore. Ti oblici pritiska, međutim, nisu ga približili kraju rata. Stoga se Nixon sastao s predsjednikom Južnog Vijetnama, Nguyenom Van Thieuom na otoku Midway 8. lipnja 1969. godine kako bi najavio povlačenje američkih snaga (Summers, 1999). Od tog trenutka nadalje, povlačenje američkih snaga trajalo je sve do kraja Nixonova predsjedničkog mandata. Kako je snaga američke vojske u Vijetnamu opadala, Sjedinjene Države radile su na izgradnji vojnog kapaciteta Južnog Vijetnama kroz program poznat kao „Vijetnamizacija“. Južni Vijetnamci morali su izgraditi borbene sposobnosti, logistiku i kapacitet planiranja, te vodstvo na nacionalnoj i vojnoj razini kako bi se sami suočili sa Sjevernim Vijetnamcima (Schmitz, 2016).

U jesen 1969. godine, razočarani nedostatkom rezultata navedene strategije, Nixon i Kissinger usmjerili su veliki napor na prisilu Vietcong na pregovore nizom „kratkih i oštih“ napada iz zraka i korištenjem pomorskih snaga. Iako je bilo sve manje američkih žrtava, antiratni pokret je i dalje bio moćna sila. Zadovoljavajuće vojno-političko rješenje nije bilo moguće pa je Nixon odustao od brze prisile Vietcong. Održao je govor „tihe većine“ 3. studenog, pozivajući američki narod na strpljivu potporu dugotrajnog rata (watergate.info, 2023). Administracija je nastavila svoju dvostruku strategiju vijetnamizacije i pregovora.

U ožujku 1970. godine pad princa Norodoma Sihanouka u Kambodži uništio je krhku neutralnost te države, jer je njegov nasljednik Lon Nol zahtijevao da se Vijetnamci povuku iz svojih baznih logora duž južnovijetnamske granice. Vijetnamci su reagirali proširivši svoju prisutnost prema zapadu. Nixon je odgovorio naredivši američko-južnovijetnamski "upad" u Kambodžu 30. travnja. Ta je akcija izazvala nasilne prosvjede u kampusima diljem zemlje, što je kulminiralo smrću četiri studenta na Državnom sveučilištu Kent 4. svibnja. Upad u bazne logore sjevernovijetnamske vojske donio je veliku količinu riže, oružja i streljiva te poremetio sjevernovijetnamske zapovjedne i logističke strukture u nadolazećim mjesecima, kupujući vrijeme za vijetnamizaciju i daljnje povlačenje američkih trupa (Schmitz, 2016). U međuvremenu, Nixon i Kissinger nastojali su preoblikovati međunarodni kontekst rata kroz izgradnju odnosa s Moskvom i Pekingom. Nixon je želio stvoriti dilemu za Sovjetski Savez i Kinu, tj. dati im primamljiv prijedlog u odabiru između njihove potpore Sjevernom Vijetnamu s jedne i bližih odnosa sa SAD-om s druge strane. Ipak, Moskva i Peking nisu prekinuli materijalnu potporu Vijetnamcima koji su otvorili trostruku ofenzivu u Južnom Vijetnamu, poznatu u Sjedinjenim Državama kao „Uskršnja ofenziva“, krajem ožujka 1972. godine, nadajući se da će pobjeda potaknuti zaraćene strane na pregovarački stol. Kao odgovor, predsjednik Nixon poslao je značajna zračna i mornarička pojačanja u baze u

Indokini i Guamu. Dana 4. svibnja minirane su sjevernovijetnamske luke te je započeta stalna zračna ofenziva, operacija *Linebacker*. Ove operacije, zajedno s intenzivnim zračnim napadima u područjima bitaka i poboljšanom južnovijetnamskom obranom, zaustavile su ofenzivu Sjevernog Vijetnama, što je po prvi puta navelo Politbiro da pristupi pregovorima (Schmitz, 2016). Dana 12. listopada Henry Kissinger i Le Duc Tho dogovorili su sporazum o miru, čije su stavke trebale biti ostvarene prije američkih predsjedničkih izbora u studenom iste godine. Predsjednik Južnog Vijetnama, Nguyen Van Thieu odbio je sporazum jer nije želio prihvatiti stanje koje je omogućilo sjevernovijetnamskim snagama da ostanu na teritoriju njegove države. Uz to, sporazum je također i legitimizirao komunističku vladu u Hanoiju. Pregovori su propali jer nisu pronađena rješenja koja bi odgovarala svim stranama. Ne želeći više čekati, Nixon naređuje „božićno bombardiranje“ Sjevernog Vijetnama. Također je nastavio vršiti pritisak na predsjednika Thieua, prijeteći da će povući američku potporu, ako ne prihvati sporazume. Nagodba je prihvaćena, a mirovni sporazum potpisan 27. siječnja 1973. godine. Postignuti sporazum dozvolio je SAD-u povlačenje snaga. Međutim, i Sjeverni i Južni Vijetnamci nisu se pridržavali dogovora pa je rat nastavljen. Dana 29. ožujka 1973. posljednji američki vojnik napustio je Vijetnam, a komunisti i Južni Vijetnamci već su bili vodili „poslijeratni rat“ (Hoff, 1996). Obje su strane tvrdile, više ili manje točno, da druga strana kontinuirano krši odredbe mirovnih sporazuma. SAD je zadržao svoj program opsežne vojne pomoći Saigonu, ali je predsjednikova sposobnost da utječe na događaje u Vijetnamu bila oštro ograničena. Dok se Nixonova reputacija rušila pod teretom skandala *Watergate*, Kongres je odlučio zaustaviti svaku mogućnost daljnje vojne akcije u Vijetnamu. U ljeto 1973. godine Kongres je donio mjeru kojom se zabranjuju bilo kakve američke vojne operacije u Indokini nakon 15. kolovoza. Kongres je otišao korak dalje 7. studenog 1973. godine, kada je nadjačao Nixonov veto i usvojio Zakon o ratnim ovlastima koji je zahtijevao od predsjednika da se konzultira s Kongresom prije upućivanja američkih snaga u inozemstvo (Schmitz, 2016).

3.1.4.5. Gerald Ford

Republikanski predsjednik Gerald Ford naslijedio je Nixonove političke savjetnike te je nastavio njegovu vanjsku politiku. Kao kongresmen i potpredsjednik nije stekao neko značajno iskustvo, ali generalno je bio upoznat s američkom vanjskopolitičkom problematikom. Godine 1975., Ford je odlučio promijeniti svoj tim vanjskopolitičkih savjetnika i stručnjaka. Smanjio je Kissingerov

utjecaj imenujući Brenta Scowcrofta na čelo Vijeća za nacionalnu sigurnost, za državnog tajnika postavio je Donalda Rumsfelda, a za direktora Središnje obavještajne službe postavio je Georgea H. W. Busha. Kada govorimo o Fordovoj politici, on je podržavao prethodne Nixonove ciljeve politike detanta sa SSSR-om, poboljšanje odnosa s Kinom te potporu vladi Južnog Vijetnama (Summers, 1999).

Pariškim mirovnim sporazumom iz siječnja 1973. godine uspostavljen je prekid vatre između Sjevernog Vijetnama, Južnog Vijetnama i komunističkih pobunjenika na jugu. Do 1974. godine, američki stručnjaci za Vijetnam, shvatili su da vojni, politički i gospodarski položaj Južnog Vijetnama propada. Američka javnost i Kongres, obuzeti skandalom *Watergate*, obraćali su malo pozornosti te nisu imali apsolutno nikakav interes za ponovno uvođenje američkih trupa. Nixonovi visoki dužnosnici razumjeli su ovu dinamiku, ali su željeli nastaviti ekonomsku, političku i vojnu pomoć Južnom Vijetnamu. Ford se suočio s ovom teškom situacijom kada je preuzeo predsjedničku dužnost. Krajem 1974. godine ponovio je Nixonov zahtjev za slanjem pomoći. Kongres je odgovorio dodijelivši Južnom Vijetnamu 700 milijuna dolara vojne i humanitarne pomoći, iznos koji je bio daleko manji od Nixonovog prvotnog zahtjeva. Međutim, ponovni napad komunističkih snaga u prvim mjesecima 1975. godine doveo je Južni Vijetnam na rub poraza. Ford je zagovarao veću vojnu pomoć, ali Kongres je ponudio samo humanitarnu pomoć. Kraj je došao u travnju kada su komunističke snage zauzele Saigon. Gotovo u isto vrijeme, američki saveznici u susjednoj Kambodži i Laosu također su padali s vlasti. Ford je naredio evakuaciju svog američkog osoblja i državljana Južnog Vijetnama koji imaju veze sa SAD-om. Nije mu preostalo ništa drugo, nego nadgledati prihvat desetaka tisuća vijetnamskih izbjeglica u SAD (Kissinger, 2003).

4. HLADNORATOVSKA VANJSKA POLITIKA SAD-a

4.1. Odnos SAD-a i SSSR-a

Poput mnogih sukoba tijekom Hladnog rata, Vijetnamski je rat jednim dijelom bio *proxy* rat između zapadnog i istočnog bloka. Kako se SAD sve više uključivao u Vijetnamski rat sredinom 1960-ih, takav odgovor izostao je sa sovjetske strane. Sovjeti, za razliku od SAD-a nisu odlučili poslati vlastitu vojsku da se bori uz rame Vietkongu. Međutim, to nije značilo da je SSSR stajao sa strane „prekriženih ruku“ dok se njegov najvažniji saveznik u jugoistočnoj Aziji borio sam.

U početku sukoba je novac Vietkongu dolazio pretežito iz Kine, ali pošto je Vijetnam u prošlosti bio žrtva kineskih teritorijalnih potraživanja i dominacije, Ho Chi Minh se odlučio zatražiti SSSR za pomoć. Sovjetska je pomoć dolazila u više oblika, slanje novca, oružja te vojnih savjetnika. Bila je prisutna svaka vrsta pomoći osim aktivnog borbenog angažmana. Dokazano je da je otprilike 3 tisuće sovjetskih vojnika služilo u Vijetnamu tijekom rata, ali oni su bili karakterizirani kao „vojni stručnjaci“. To je omogućilo SSSR-u tvrdnju da nijedan sovjetski „vojnici“ nije bio angažiran u ratu. S druge strane, u Vijetnamskom ratu sudjelovalo je čak 2,7 milijuna američkih vojnika (Combs, 2021).

Od 1964. godine sjevernovijetnamski borbeni piloti obučavani su u SSSR-u. Također, dok sjevernovijetnamske postrojbe još nisu bile upoznate s novim sovjetskim protuzračnim oružjem, sovjetske su posade same upravljale topovima. Te su posade obarale američke zrakoplove. Raspadom Sovjetskog Saveza i otvaranjem arhiva otkriveno je da su te sovjetske protuzračne posade služile tijekom cijelog rata. Za Sovjete je ovo predstavljalo priliku da testiraju novu opremu i vojnike koji su njome upravljali u stvarnim situacijama. Nadalje, u Vijetnamu su također bili i sovjetski snajperisti. Izvan Južnog Vijetnama, sovjetske specijalne snage sudjelovale su u više borbenih operacija. Tako je 1968. godine tim od deset specijalaca napao tajnu američku bazu na kambodžansko-vijetnamskoj granici. Od 1968. godine nadalje, SSSR je dao većinu vojne i ekonomske pomoći Sjevernom Vijetnamu. Svoje komunističke saveznike opskrbljivali su hranom, naftom, transportnim vozilima, željezom i čelikom, gnojivom, oružjem i streljivom (Combs, 2021).

Američkoj se diplomaciji 1960-ih godina otvaraju nove prilike i mogućnosti koje su bile uzrokovane pojavom ozbiljnih razmirica u komunističkom svijetu, između Kine i SSSR-a. Iako se

komunistički svijet smatrao monolitnim sustavom tijekom Hladnoga rata, Sovjetsko-kineski raskol pokazao je da to nije slučaj. Ovakav razvoj događaja omogućio je fleksibilniju američku diplomaciju. Nixonova se administracija odlučila za smanjenje napetosti u odnosima sa Sovjetskim Savezom. Taj se period američke vanjske politike naziva detantom, a trajao je od kasnih 1960-ih do kasnih 1970-ih (White, 1981).

Nakon Drugog svjetskog rata, sovjetsko-američka napetost postala je sveprisutna. Strah od nuklearnog rata dosegao je vrhunac nakon kubanske raketne krize, što je uzrokovalo sklapanje ranih sporazuma o kontroli nuklearnog oružja, uključujući Ugovor o ograničenoj zabrani testiranja iz 1963. godine. Navedeni sporazum predstavljao je važan presedan, ali svejedno je američka eskalacija u Vijetnamu povećala napetosti te prekinula daljnje sporazume po pitanju kontrole naoružanja. Međutim, do početka 1970-ih, i SAD i SSSR imale su itekakvih razloga za nastavak pregovora. Naime, utrka u naoružanju pokazala se nevjerojatno skupom, a obje su se nacije suočile s domaćim gospodarskim krizama, a one su bile rezultat pretjeranog vojnog proračuna. Pojava spomenutog raskola s Kinom odjednom je SSSR-u ideju općeg poboljšanja odnosa sa SAD-om učinila privlačnom. S druge strane, Sjedinjene Države suočavale su se sa sve zahtjevnijim ratom u Vijetnamu. Stoga je SAD smatrao da će opuštanje odnosa sa SSSR-om pomoći u ograničavanju budućih sukoba. Detant je omogućio formalne sporazume o kontroli naoružanja i sigurnosti Europe. Najvažniji je znak popuštanja tenzija bilo potpisivanje Ugovora o neširenju nuklearnog naoružanja 1968. godine. Nadalje, 1972. godine potpisan je Ugovor o protubalističkim projektilima. Godine 1975., Konferencija o sigurnosti i suradnji u Europi proizašla je iz intenzivnih pregovora za potpisivanje Završnog akta iz Helsinkija, koji je priznao političke granice, uspostavio vojne mjere za izgradnju povjerenja i omogućio trgovinu, kulturnu razmjenu te promicanje ljudskih prava. Međutim, do kraja 70-ih ponovno su se počele stvarati tenzije u nesigurnim sovjetsko-američkim odnosima. Vodstva dviju zemalja potpisala su i drugi sporazum o strateškom ograničenju naoružavanja (SALT), ali ga nisu ratificirali. Usprkos tome, obje su se države godinama nakon toga dobrovoljno pridržavale odredbi toga sporazuma (www.studysmarter.com, 2023).

Ipak, slom detanta kasnih 70-ih godina prekinuo je bilo kakav napredak u kontroli naoružanja. Razlog tome bio je taj što su SSSR i SAD imale različito viđenje detanta i što on predstavlja. Kada se tome pridodaju pretjerana očekivanja javnosti da će zatopljenje odnosa dovesti do kraja Hladnog

rata s jedne strane, a kontinuirane vojne intervencije u zemljama Trećeg svijeta s druge strane, bilo je jasno da je to samo puki san.

4.2. Promicanje kapitalizma i liberalnih vrijednosti SAD-a

Ovo poglavlje objasniti će kako je vanjska politika SAD-a tijekom Hladnoga rata primarno bila fokusirana na promicanje globalnog kapitalističkog sustava na svjetskoj razini. Obuzdavanje utjecaja SSSR-a i ostalih komunističkih zemalja te zaštita Zapadne Europe i Azije proizlazila je iz glavnoga cilja SAD-a, preuzimanja uloge hegemonu u kapitalističkom svijetu. Motivacija SAD-a da se ostvari kao ekonomski hegemon postojala je i prije Hladnog rata. Također, želja Sjedinjenih Država da nastavi s tom ulogom u današnjoj posthladnoratovskoj eri globalizacije čini navedenu tezu kontinuirano relevantnom.

Promatrajući američku vanjsku politiku od 1945. godine, primarno je usmjeravana s ciljem da SAD bude hegemon globalnog kapitalističkog ekonomskog sustava. Primarni strateški cilj vanjske politike bio je zasjesti na upražnjeno mjesto glavnih imperijalnih sila iz razdoblja prije Drugog svjetskog rata: Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske, Njemačke, Italije i Japana. To je značilo natjecanje SAD-a protiv SSSR-a, dviju supersila nakon Drugog svjetskog rata koje su željele naslijediti Zapadnu Europu i Japan kao vođu Trećeg svijeta. Ulaskom u Hladni rat, komunističke su zemlje predstavljale lako razumljivu prijetnju američkom cilju. Američka diplomacija tih godina nije radila na tome da svijet učini sigurnim za demokraciju, nego da bude nositelj međunarodnog ekonomskog sustava i da projicira vlastitu moć globalno. U većini slučajeva američke vanjske politike, prvenstveno se težilo učiniti svijet sigurnim ne za demokraciju, već za kapital (Kolko, 1988). Ova je tvrdnja pogotovo istinita na periferiji globalnog kapitalističkog sustava jer upravo tamo postoji mogućnost za najvećim ekonomskim rastom i profitom te za demonstraciju superiornosti kapitalističkog sustava. Pa tako u mnogim slučajevima kao što su to Vijetnam i Britanska Gvajana, američke intervencije nisu bile ograničene samo na zaštitu specifičnih poslovnih ulaganja američkih korporacija, nego na potporu cjelokupnog ekonomskog sustava i same ideje kapitalizma. Kroz povijesne slučajeve pokazalo se da je očuvanje kapitalizma u zemljama u razvoju ponekad vodilo ka razvoju osnovne razine “izborne” ili “proceduralne” demokracije i donekle do poboljšanja kvalitete života. Međutim, kratkoročno gledajući, ekonomska prevlast središnjih kapitalističkih zemalja nad onim perifernim dovodi do kontrole ne

samo ekonomije slabih država, već i njihove politike. Za mnoge zemlje u razvoju, politički sustav koji je SAD tolerirao radi očuvanja kapitalizma bio je sustav vojne ili monarhijske, pa čak i teokratske vladavine (Chomsky, 1999). Prilikom vojnih intervencija u zemljama Trećeg svijeta, SAD se isključivo suprotstavljao lijevim političkim akterima, podupirući desničarske lokalne aktere, a ne pripadnike političkog centra koji su često bili dostupni. Takve su se odluke pokazivale katastrofalnima za pogođena lokalna društva. SAD je odbijao prihvatiti bilo kakav “treći put” u zemljama u razvoju, između lijevih “socijalističkih nacionalista” i desnih “fašista. Tako je predsjednik Kennedy ranih 1960-ih u kontekstu Kariba izjavio da postoje tri mogućnosti u silaznom redoslijedu preferencija ili poželjnih rezultata oblikovanja političkog i ekonomskog sustava: demokratski režim, nastavak Trujillova režima i Castrov režim. Prva je opcija najpoželjnija, ali ne može se precrtati ni druga opcija dok ne postoji apsolutna sigurnost da se može izbjeći treća, najgora opcija (Rabe, 1996). Nadalje, SAD nije prihvaćao nikakva mješovita gospodarstva s vladama koje su bile naklonjene radničkim sindikatima ili siromašnima. Jer blagostanje mora imati niži prioritet od otplate međunarodnog duga ili potrošnje za restrukturiranje gospodarstva kako bi se privukle investicije iz razvijenih zemalja, pa tako i SAD-a. Naposljetku, najgora opcija tijekom Hladnog rata bila je neovisna vanjska politika, posebice ona koja je pretpostavljala jednakost između SAD-a i SSSR-a.

SAD je unitarni igrač na svjetskoj sceni, igrač koji odražava težnje domaćih političkih interesnih skupina: kapitalističke klase i etničkih manjina. Kapitalistički interesi vidljivi su u zahtjevima korporacija za visokim vojnim proračunima čak i u nedostatku bilo kakve vjerodostojne prijetnje američkoj domovini i ekonomskom sustavu (Cooling, 1977). Poznato je da je ključna komponenta američkog ekonomskog sustava obrambena industrija, točnije “vojno-industrijski kompleks” kako ga je nazvao predsjednik Dwight Eisenhower. Vojska SAD-a ne uključuje samo oružane snage, nego i neke od najvećih američkih korporacija koje primaju milijarde dolara u obrambenim ugovorima, kao i pripadnike vlade koji potpisuju i odobravaju velike vojne proračune za financiranje tih ugovora. Iako su Demokratska i Republikanska stranka imale različite stilove u vođenju diplomacije tijekom Hladnog rata, postojale su i značajne sličnosti. Primjerice, spremnost obje političkih stranaka za upotrebom ogromne vojne moći kako bi se riješili politički problem u Trećem svijetu. Iz perspektive nerazvijenih zemalja, obje su stranke uglavnom iste. Dvije su stranke slične i u obrani nacionalne sigurnosti države, a svaka je godinama osiguravala značajne

subvencije vojno-industrijskom kompleksu. Još od NSC-a 68⁹ i utrostručenja vojne potrošnje 1950. godine, nekoliko mjeseci prije početka Korejskog rata, proračun Pentagona bio je uvijek na istoj razini, s ne više od 10 posto odstupanja, bez obzira na to jesu li na vlasti bili republikanci ili demokrati i bez obzira na to je li država bila u stanju rata ili mira (Gansler, 1980).

Završetkom Drugog svjetskog rata, SAD je uložio veliki trud u formiranje Brettonwoodskog sustava, Svjetske banke i MMF-a. Ove su institucije zajedno s Marshallovim planom formirale međunarodni monetarni sustav u čijoj je srži bio američki dolar. Iskorištavanjem statusa dolara kao glavne međunarodne rezervne valute, SAD je prikupljao emisijsku dobit (*seignorage*)¹⁰ iz cijeloga svijeta. Nadzirući međunarodne organizacije, SAD je vršio prisilu nad drugim državama kako bi iste podupirale američku političku i ekonomsku strategiju. U kapitalističkom svijetu, američki dolar je imao privilegirani položaj ravnopravan zlatu. Mnoge kapitalističke države držale su zalihe dolara kao potporu vlastitoj valuti. U međunarodnim plaćanjima i transakcijama, dolar je uživao posebne povlastice. SAD je zapravo bio središnja banka kapitalističkog svijeta koja je izdavala novac i koristila ga kao ekvivalent zlatu. Takvo je stanje donijelo vladi SAD-a ogromne prednosti. Država u pravilu ne može otplatiti svoj dug ni na koji način osim izvozom robe ili zlatom. Plaćanje duga u domaćoj valuti nije prihvaćeno od strane države vjerovnika. S druge strane, SAD je iskorištavao nadmoć dolara i time prisiljavao druge zemlje da private dolare kao sredstvo otplaćivanja duga. Američka vlast je zloupotrebljavala svoj položaj na način da je provodila ekspanzivnu i agresivnu politiku tiskanjem više dolara, nego što je bilo pokrića u zlatu. Taj je novac korišten za grabljenje velikih količina stranih resursa, kupnju marionetskih vlada, iznajmljivanje vojnih baza te financiranje ogromnog vojnog aparata. Početkom 1970-ih je postalo jasno da SAD tiska mnogo više dolara, nego što je imao zaliha zlata kako bi financirao Vijetnamski rat. Stoga je francuski predsjednik Charles De Guelle zatražio povrat francuskih zlatnih poluga. To je pak prouzročilo veliki pad vrijednosti dolara, što je predsjednik Nixon spriječio na način da je prekinuo mogućnost konverzije dolara u zlato 1971. godine. Tim je činom prekinuta veza između američkog dolara i zlata čime je nastupio kraj Brettonwoodskom sustavu (Ghizoni, 2013). Ali, godine 1973. Nixon je zatražio od kralja Saudijske Arabije Faycala da za kupovinu nafte prihvaća isključivo američke dolare i da sav višak dobiti uloži u američke državne obveznice.

⁹ National Security Council Paper NSC-68 – klasificirani dokument osmišljen od strane State Departmenta 1950. godine. Jedan od najvažnijih memoranduma iz doba Hladnog rata koji opisuje ciljeve i programe SAD-a za očuvanje nacionalne sigurnosti.

¹⁰ Razlika između nominalne vrijednosti novca i troška njegove proizvodnje.

Zauzvrat, Nixon je ponudio vojnu zaštitu saudijskih naftnih polja. Ista ponuda proširena je na sve ključne svjetske zemlje proizvođače nafte. a do 1975. godine sve članice OPEC-a pristale su prodavati svoju naftu samo u američkim dolarima. Čin premještanja dolara sa zlata i vezivanja za stranu naftu smjesta je prisilio svaku zemlju uvoznicu nafte u svijetu da počne održavati stalnu rezervu američkog dolara. A da bi dobili dolar, morali su slati fizičku robu u SAD. Tim je činom rođen američki petrodolar te je na neki način ponovno uspostavljena dominacija dolara kao i za vrijeme Brettonwoodskog sporazuma (Oweiss, 1974).

Iz svega navedenog da se zaključiti da su Sjedinjene Američke Države tijekom cijelog Hladnog rata činile sve kako bi održale status supersile koja diktira globalni ekonomski sustav. Američka hegemonija tijekom Hladnog rata očitovala se u: bogatstvu prirodnih resursa, industrijskoj moći, financijskoj moći, vodstvu u znanosti i tehnologiji, političkoj i vojnoj moći, kulturnom vodstvu te velikom međunarodnom utjecaju temeljenom na sustavu institucija koje imaju dovoljnu moć da kontroliraju veliki dio svijeta. Suprotno službenoj retorici, američko djelovanje nije bilo usmjereno na potporu demokraciji i ljudskim pravima. Hladni rat opisan je kao moralna borba za "dušu čovječanstva", ali SAD-ova politika bila je bez moralnih ograničenja. SAD je pomagao francuski imperijalizam u Vijetnamu, planirao atentat na vođe u Kongu, Kubi i Dominikanskoj Republici, tajno je pomagao svrgavanje demokratskih vlada u Iranu, Gvatemali i Čileu, otvoreno napao Dominikansku Republiku i Grenadu prkoseći međunarodnim normama te je redovito osiguravao oružje i pomoć represivnim, desničarskim režimima diljem svijeta. Dok su Amerikanci držali svoju naciju kao primjer demokracije, stvarnost je bila da su SAD često nametale ili olakšavale, ne demokraciju, već autoritarnu vladavinu kao jamstvo kapitalističkog sustava otvorenog tržišta i utjecaj SAD-a (Leffler, 2008)

5. ZAKLJUČAK

Ideju da bi Sjedinjene Države trebale voditi svijet, zamjenjujući Britansko Carstvo, zastupali su razni američki čelnici i utjecajni građani još od kasnog 19. stoljeća. Ta je ambicija bila u skladu s prastarim težnjama velikih država i imperija, a također i s putanjom povijesti SAD-a. SAD su se proširile Sjevernom Amerikom u 19. stoljeću, postale su imperijalna sila u Aziji 1899. godine te su Latinsku Ameriku proglasile ekskluzivnom sferom utjecaja početkom 20. stoljeća. SAD je iz Drugog svjetskog rata izašao kao gospodarska i vojna velesila. Američka domaća fronta ostala je gotovo netaknuta.

Kroz četiri desetljeća, niz američkih administracija objašnjavao je i opravdavao gotovo sve vanjske politike SAD-a u ime "obuzdavanja komunizma", bez obzira na to je li Sovjetski Savez uopće bio uključen. U antikomunističkoj misiji SAD-a postojala su velike kontradikcije. Iako je retorički bio predan slobodi i demokraciji, SAD je podržavao niz represivnih i diktatorskih vlada, primjerice u Grčkoj, Južnoj Koreji, Vijetnamu pod Francuzima te u Južnom Vijetnamu. SAD je također tajno pomogao svrgavanje demokratskih vlada, primjerice u Iranu 1953. godine, Gvatemali 1954. godine i Čileu 1973. godine, od kojih je svaka zamijenjena desničarskim režimom koji je u potpunosti podržavao politiku SAD-a. Proturječna hladnoratovske politike SAD-a došla su do vrhunca u Vijetnamskom ratu. Navedeni vjerovanjem da se SAD bori za spas "slobodnog svijeta" od totalitarnog komunizma, Amerikanci nisu mogli objasniti zašto su milijuni Vijetnamaca stali uz komunističkog vođu Ho Chi Minha, a ne uz vođe koje su izabrale SAD. Niti ideološki okvir hladnog rata nije objasnio zašto je toliko čelnika zemalja u razvoju odbilo stati na američku stranu u hladnom ratu, održavajući prijateljske odnose i sa Sovjetskim Savezom i sa Sjedinjenim Državama.

Hladnoratovska ideologija SAD-a veličala je vrline kapitalizma i omalovažavala socijalizam i komunizam kao heretičke modernizacijske doktrine. Kako su potonje bile ljevičarske filozofije, američka hladnoratovska misija poprimila je karakter globalnog rata protiv ljevice. Za ljevičarske vlade, pokrete, stranke i pojedince se govorilo da su "suputnici" komunista na temelju njihovog zajedničkog marksističkog podrijetla, što ih je pak učinilo sudionicima navodne sovjetske zavjere da preuzmu svijet. Američki čelnici nadalje su se namjerali na vlade, ljevičarske ili ne, koje su vršile kontrolu nad vlastitim prirodnim resursima ili tzv. „ekonomski nacionalizam“, u znak poštovanja prema održavanju kapitalističkog svjetskog poretka "otvorenog tržišta".

Hladnoratovska ideologija SAD-a poslužila je kao paravan za američke hegemonističke ambicije. Američki čelnici potajno su preobrazili i iskrivili koncept nacionalne sigurnosti kako bi obuhvatili gotovo svaki izazov globalnim interesima, utjecaju, saveznicima i vjerodostojnosti SAD-a kao velike sile. Istina, težnje SAD-a za moći, postojale su neovisno o bilo kakvim navodnim prijetnjama iz inozemstva. Ovo je postalo jasnije nakon Hladnog rata, kako se nastavila težnja i održavanje globalne hegemonije SAD-a i kada su otkrivene nove prijetnje koje to opravdavaju. Hladnoratovska ideologija SAD-a bila je neizmjerljivo korisna za mobiliziranje javne potpore za intervencionističku ulogu Amerike u svijetu. Što je komunizam bio „zlokobniji“, to je bila manja vjerojatnost da će se Amerikanci vratiti politici izolacionizma, dovesti u pitanje smisao američkih misija u inozemstvu ili uskratiti svoje porezne dolare rastućem vojno-industrijskom kompleksu. Bio je to također zamamno jednostavan ideološki okvir koji je Amerikancima omogućio da složenost svijeta svedu na jednostavnu formulu, koja je u svim slučajevima potvrđivala američku pravednost. Uistinu, Amerikanci su razvili ono što bi se moglo nazvati kompleksom nacionalnog carstva i identiteta u kojem je domoljubni ponos spojen s globalnom prevlašću.

Sudeći po akcijama SAD-a, sveobuhvatni ciljevi vanjske politike SAD-a tijekom Hladnog rata bili su dovesti što više nacija u orbitu pod vodstvom SAD-a, nazvanu "slobodni svijet", kako bi se održao i proširio kapitalistički svjetski poredak otvorenog tržišta, koji je također doprinio gospodarstvu SAD-a i smanjio utjecaj Sovjetskog Saveza te komunističkih i ljevičarskih stranaka posvuda u svijetu.

6. SAŽETAK

Ovaj specijalistički rad daje uvid u američku vanjsku politiku tijekom Hladnog rata. Glavna premisa rada jest ta da je SAD kroz cijeli period Hladnog rata djelovao iz razloga uspostavljanja svjetske dominacije kroz implementaciju globalnog kapitalističkog ekonomskog sustava, a ne uspostavljanja sigurnosti i „slobodnog svijeta“. Opisane su američke vanskopolitičke doktrine te je stavljen fokus na period Vijetnamskog rata kao primjer u kojem se pobliže analizira vanskopolitičko i vojno djelovanje SAD-a.

Ključne riječi: Hladni rat, američka vanjska politika, izolacionizam, intervencionizam, globalizam, Vijetnamski rat, kapitalizam.

7. ABSTRACT

This paper provides insight into American foreign policy during the Cold War. The main premise of the work is that throughout the entire period of the Cold War, the USA acted for the purpose of establishing world domination through the implementation of the global capitalist economic system, and not for the establishment of security and the "free world". American foreign policy doctrines are described and focus is placed on the period of the Vietnam War as an example in which the foreign policy and military activities of the USA are analyzed more closely.

Key words: Cold War, American foreign policy, isolationism, interventionism, globalism, Vietnam War, capitalism.

8. LITERATURA

Abcnews.go.com (2006) Full Text: Clinton Farewell Address.

<https://abcnews.go.com/Politics/story?id=122026&page=1> Pristupljeno 4. ožujka 2023.

Aran, Amnon i Alden, Chris (2016) *Foreign Policy Analysis 2nd Edition*. Oxfordshire: Routledge.

Archives.gov (2022) Theodore Roosevelt's Corollary to the Monroe Doctrine (1905).

<https://www.archives.gov/milestone-documents/roosevelt-corollary#:~:text=The%20corollary%20stated%20that%20not,and%20property%20in%20those%20countries>. Pristupljeno 15. veljače 2023.

Bowles, Nigel (2014) *Government and Politics of the United States*. New York City: Springer Publishing.

Britannica.com (1998) Cold War. <https://www.britannica.com/event/Cold-War/Toward-a-new-world-order> Pristupljeno 17. veljače 2023.

Britannica.com (2017) Gulf of Tonkin incident. <https://www.britannica.com/event/Gulf-of-Tonkin-incident> Pristupljeno 22. travnja 2023.

Chomsky, Noam (1999) The United States and the Universality of Human Rights. *Sage Journals* 29(3): 623-626.

Coleman, David G. (2000) Eisenhower and the Berlin Problem, 1953-1954. *Journal of Cold War Studies* 2(1): 3-34 <https://www.jstor.org/stable/26925042> Pristupljeno 21. veljače 2023.

Combs, Paul (2021) The Little-Known Role of the Soviet Union in the Vietnam War.

<https://medium.com/perceive-more/the-little-known-role-of-the-soviet-union-in-the-vietnam-war-2da12f2b6c4e> Pristupljeno 24. travnja 2023.

Cooling, Benjamin F. (1977) *War, Business, and American Society: Historical Perspectives on the Military-Industrial Complex*. North Hempstead: Kennikat.

Enciklopedija.hr (2021) Viet-minh. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=64566>
Pristupljeno 2. travnja 2023.

Edwards, George C. (1978) The President and Congress: The Inevitability of Conflict. *Presidential Studies Quarterly* 8(3): 245-257. <https://www.jstor.org/stable/27547404>
Pristupljeno 25. veljače 2023.

Encyclopedia.com (2023) French Indochina.
<https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/french-indochina> Pristupljeno 1. travnja 2023.

Fischer, Ruth (1954) Ho Chi Minh: Disciplined Communist. *Foreign Affairs* 33(1): 86-97.
https://www.jstor.org/stable/20031077?searchText=ho+chi+minh&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dho%2Bchi%2Bminh&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A0a8734ec0d0f5db9e0e7bfc091b66d3d Pristupljeno 15. ožujka 2023.

Friedersdorf, Conor (2012) How Obama Ignored Congress, and Mised America, on War in Libya. <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2012/09/how-obama-ignored-congress-and-mised-america-on-war-in-libya/262299/> Pristupljeno 16. veljače 2023.

Friedman, Thomas L. (2012) *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization*. London: Picador.

Gansler, Jacques S. (1980) *The Defense Industry*. Cambridge: MIT Press.

Garten, Jeffrey E. (1998) *The Big Ten: The Big Emerging Markets And How They Will Change Our Lives*. New York City: Basic Books.

Gerber, Larry G. (1982) The Baruch Plan and the Origins of the Cold War. *Diplomatic History* 6(1): 69-95 <https://www.jstor.org/stable/24911302> Pristupljeno 20. veljače 2023.

Ghizoni, Sandra K. (2013) Creation of the Bretton Woods System. <https://www.federalreservehistory.org/essays/bretton-woods-created> Pristupljeno 20. svibnja 2023.

Halberstam, David (1993) *The Best and the Brighest*. New York City: Ballantine Books.

Herring, George (2013) *America's Longest War: The United States and Vietnam, 1950-1975*. New York City: McGraw-Hill Education.

Hitchcock, William I (2018) *The Age of Eisenhower: America and the World in the 1950s*. New York City: Simon & Schuster

History.state.gov. (2023) Kennan and Containment, 1947. <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/kennan> Pristupljeno 6. ožujka 2023.

History.state.gov. (2023) Report to the National Security Council by the Department of State. <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v13p1/d367> Pristupljeno 16. ožujka 2023.

History.state.gov. (2023) Washington's Farewell Address, 1796. <https://history.state.gov/milestones/1784-1800/washington-farewell#:~:text=In%20his%20farewell%20address%2C%20Washington,remarks%20have%20served%20as%20an> Pristupljeno 25. veljače 2023.

Hoff-Wilson, Joan (1989) "Nixingerism," NATO, and Détente. *Diplomatic History* 13(4): 501-525. <https://www.jstor.org/stable/24911794> Pristupljeno 23. travnja 2023.

Hoff, Joan (1996) A Revisionist View of Nixon's Foreign Policy. *Presidential Studies Quarterly* 26(1): 107-129.

https://www.jstor.org/stable/27551553?searchText=richard+nixon&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Drichard%2Bnixon&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A5ff52ff5a1f9d0fdf07c661c4e8fb372 Pristupljeno 30. ožujka 2023.

Howard, Christopher (1962) Splendid Isolation. *History* 47(159): 32-41.

https://www.jstor.org/stable/24404639?searchText=splendid+isolation&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dsplendid%2Bisolation&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A3f81639206469f2ffae24790c9e0e26c Pristupljeno 6. ožujka 2023.

Kennedy, David M. (2009) What the New Deal Did. *Political Science Quarterly* 124(2): 251-268.

https://www.jstor.org/stable/25655654?searchText=&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dnew%2Bdeal&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A41e3f1bc921ad4e7b9ce631b2d039b01&seq=3 Pristupljeno 3. ožujka 2023.

King, Martin L. (1997) John F. Kennedy. *Transition* 75/76: 26-29.

https://www.jstor.org/stable/2935385?searchText=kennedy&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dkennedy&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3Ad8e2bd105acf044f206fd69bf4c9cac5&seq=3 Pristupljeno 20. ožujka 2023.

Kissinger, Henry (1995) *Diplomacy*. New York City: Simon & Schuster.

Kissinger, Henry (2003) *Ending the Vietnam War: A History of America's Involvement in and Extrication from the Vietnam War*. New York City: Simon & Schuster.

Kolko, Gabriel (1988) *Confronting the Third World by Gabriel Kolko*. New York City: Pantheon.

Leffler, Melvyn P. (2008) *For the Soul of Mankind: The United States, the Soviet Union, and the Cold War*. New York City: Hill and Wang.

Lind, Michael (2002) *Vietnam: The Necessary War: A Reinterpretation of America's Most Disastrous Military Conflict*. New York City: Free Press.

Logevall, Fredrik (2004) Lyndon Johnson and Vietnam. *Presidential Studies Quarterly* 34(1): 100-112.

https://www.jstor.org/stable/27552566?searchText=lyndon+b+johnson&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dlyndon%2Bb%2Bjohnson&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A09cee632bf83bac5d7f314922114c07b Pristupljeno 27. ožujka 2023.

Mead, Walter R. (2002) The American Foreign Policy. *Foreign Affairs* 81(1): 163-176.

https://www.jstor.org/stable/20033010?searchText=foreign+policy&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dforeign%2Bpolicy&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3Adf8811a0727526917fdcf073f076433&seq=5 Pristupljeno 26. veljače 2023.

Morin, Jean-Frederic i Paquin, Jonathan (2018) *Foreign Policy Analysis: A Toolbox 1st Edition*. London: Palgrave Macmillan.

Nationalcoldwarexhibition.org (2013) Sino-Soviet Split.

<https://www.nationalcoldwarexhibition.org/schools-colleges/national-curriculum/detente/sino-soviet-split.aspx> 29. veljače 2023.

National Park Service (2020) Out of the Ashes of World War II.

<https://www.nps.gov/articles/cworigins-outofashes.htm#:~:text=Who%20Called%20it%20a%20%22Cold,as%20a%20%E2%80%9Ccold%20war.%E2%80%9D> Pristupljeno 20. veljače 2023.

Nehring, Holger (2012) Review: What was the Cold War? *The English Historical Review* 127(527): 920-949.

https://www.jstor.org/stable/23272691?saml_data=eyJzYW1sVG9rZW4iOiI4ODQ3NjgzZi0wMDk4LTQ3NzQtODFhYS0zYmZhZTU5MTdiYzQiLCJlbWFpbCI6ImJydW5vLnJhc3B1ZGljQHNOdWRlbnRpLmZwemcuaHIiLCJpbnN0aXR1dGlvbkklkcyI6WyJlOGUxMmI2Yi0xOTg5LTRmYTUtYWI3My00N2JiYTgyMDMyNTEiXX0&seq=1 Pristupljeno 21. veljače 2023.

Nixonlibrary.gov (2021) War Powers Resolution of 1973.

<https://www.nixonlibrary.gov/news/war-powers-resolution-1973#:~:text=Congress%20passed%20the%20War%20Powers,from%20Vietnam%20in%20early%201973>. Pristupljeno 1. ožujka 2023.

Odnigov.medium.com (2016) 15 Years Later: 9/11 and the Evolution of the American Intelligence Community. <https://odnigov.medium.com/15-years-later-9-11-and-the-evolution-of-the-american-intelligence-community-e46e5be31a3a> Pristupljeno 1. ožujka 2023.

Oldendick, Robert W. i Bardes, Barbara Ann (1982) Mass and Elite Foreign Policy Opinions. *Public Opinion Quarterly* 46(3): 368-382. <https://academic.oup.com/poq/article-abstract/46/3/368/1811207?redirectedFrom=fulltext&login=false> Pristupljeno 14. veljače 2023.

Peterson, Michael (2014) *A Time for War*. Nottingham: Pyramid Press.

Presidency.ucsb.edu (2023) The American Presidency Project.

<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-the-governors-conference-seattle-washington> Pristupljeno 2. travnja 2023.

Pribbenow, Merle L. (2001) Rolling Thunder and Linebacker Campaigns: The North Vietnamese View. *The Journal of American-East Asian Relations* 10 (3/4): 197-210.

https://www.jstor.org/stable/23613043?searchText=operation+rolling+thunder&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Doperation%2Brolling%2Bthunder&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A3cf0f09af4aabf341efe6ae1cc558eed Pristupljeno 28. ožujka 2023.

Rose, Kenneth D. (2021) *American Isolationism Between the World Wars: The Search for a Nation's Identity*. Oxfordshire: Routledge.

Rabe, Stephen G. (1996) The Caribbean Triangle: Betancourt, Castro, and Trujillo and U.S. Foreign Policy, 1958-1963. *Diplomatic History* 20(1): 55-78.
<https://www.jstor.org/stable/24913445> Pristupljeno 20. svibnja 2023.

Schmitz, David F. (2016) *Richard Nixon and the Vietnam War: The End of the American Century*. Washington DC: Rowman & Littlefield.

Schulzinger, Robert D. (2007) *U.S. Diplomacy Since 1900*. Oxford: Oxford University Press.

Silverstone, Marc J. (2023) Doctrines. <https://www.americanforeignrelations.com/A-D/Doctrines.html> Pristupljeno 16. veljače 2023.

Studysmarter.co.uk (2021) US Government Structure.

<https://www.studysmarter.co.uk/explanations/politics/us-government-structure/> Pristupljeno 16. veljače 2023.

Studysmarter.co.uk (2023) Détente. <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/history/cold-war/detente/> Pristupljeno 24. travnja 2023.

Summers, Harry G. (1999) *The Vietnam War Almanac*. Novato: Presidio Press.

Thies, Cameron G., (2018) *The Oxford Encyclopedia of Foreign Policy Analysis: 2-volume set*. Oxford: Oxford University Press.

Totallyhistory.com (2020) Stimson Doctrine. <https://totallyhistory.com/stimson-doctrine/>
Pristupljeno 25. veljače 2023

Trumanlibrary.gov (2023) The Nation in Conflict: The Vietnam War.
<https://www.trumanlibrary.gov/education/lesson-plans/nation-conflict-vietnam-war> Pristupljeno
16. ožujka 2023.

Tucker, Robert W. (2004) Woodrow Wilson's "New Diplomacy". *World Policy Journal* 21(2):
92-107. <https://www.jstor.org/stable/40209923> Pristupljeno 16. veljače 2023.

Tucker-Jones, Anthony (2017) *Dien Bien Phu. The First Indo-China War, 1946-1954*. Barnsley:
Pen & Sword Military.

Watergate.info (2023) Nixon's "Silent Majority" Speech.
<https://watergate.info/1969/11/03/nixons-silent-majority-speech.html> Pristupljeno 30. ožujka
2023.

Watt, Alan (1967) The Geneva Agreements 1954 in Relation to Vietnam. *The Australian
Quarterly* 39(2): 7-23.

Whitehouse.gov (2021) National Security Council. <https://www.whitehouse.gov/nsc/>
Pristupljeno 16. veljače 2023. <https://www.jstor.org/stable/20634125> Pristupljeno 17. ožujka
2023.

Un.org (2008) We can end poverty, Millenium Development Goals and Beyond 2015.
<https://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> Pristupljeno 11. ožujka 2023.

Walli, R. L. (1973) Vietnam: Prelude to Peace or Interlude in War? *Social Scientist* 1(10): 3-12.
https://www.jstor.org/stable/3516278?saml_data=eyJzYW1sVG9rZW4iOiI0N2I1MTViNi03NzgyLTQ0ZjctYWNjMS03Y2ZhZmMxMDVkaWYTMiLCJlbWFpbCI6ImJydW5vLnJhc3B1ZGljQH N0dWRlbnRpLmZwemcuaHliLCJpbnN0aXR1dGlvbklkcyI6WyJlOGUxMmI2Yi0xOTg5LTRmYTU0YWI3My00N2JiYTgyMDMyNTEiXX0&seq=3 Pristupljeno 8. travnja 2023.

White, Brian (1981) The Concept of Détente. *Review of International Studies* 7(3): 165-171.
https://www.jstor.org/stable/20096917?searchText=detente&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Ddetente&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A4a2399098f1dc92d6328de1a34187af6&seq=4 Pristupljeno 10. svibnja 2023.

Whitehouse.gov (2021) The Executive Branch. <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/our-government/the-executive-branch/> Pristupljeno 16. veljače 2023.

Wordpress.com (2015) To what extent was the Monroe Doctrine invoked during the Cuban Missile Crisis? <https://colinaxford.wordpress.com/about/to-what-extent-was-the-monroe-doctrine-invoked-during-the-cuban-missile-crisis/> Pristupljeno 12. veljače 2023.